

Европейски
съюз

ЕСФ
България

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

ОПАК Експерти в действие
Оперативна програма
"Административен капацитет"

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма "Административен капацитет" съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.

НАРЪЧНИК СОСНОВНИ СТАТИСТИЧЕСКИ ИЗСЛЕДВАНИЯ

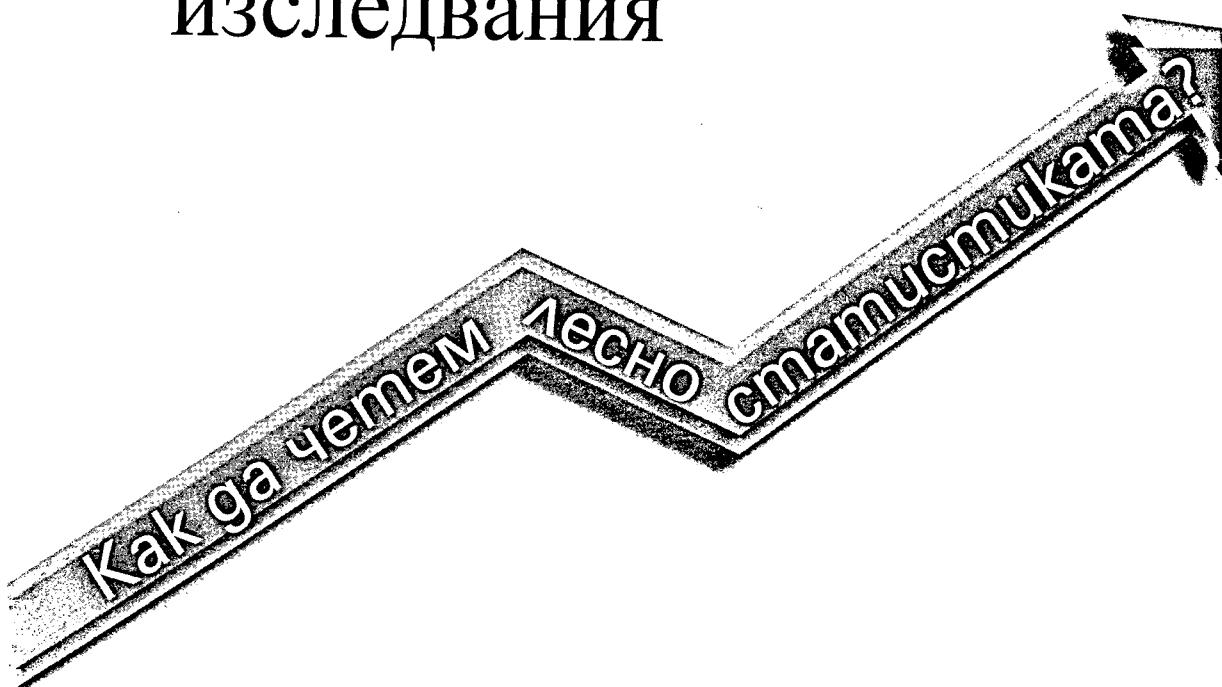
Как да четем лесно статистиката?

НАЦИОНАЛЕН СТАТИСТИЧЕСКИ ИНСТИТУТ
NATIONAL STATISTICAL INSTITUTE

НАРЪЧНИК

с основни статистически изследвания

НАЦИОНАЛЕН СТАТИСТИЧЕСКИ ИНСТИТУТ
NATIONAL STATISTICAL INSTITUTE

2009

СЪДЪРЖАНИЕ

<i>Предговор от доц. д-р Мариана Коцева, председател на НСИ</i>	3
<i>Население и демографски процеси.....</i>	4
<i>Преброяване на населението и жилищния фонд – 2011 г.....</i>	13
<i>Наблюдение на работната сила</i>	19
<i>Статистика на здравеопазването</i>	29
<i>Доходи, разходи и потребление на домакинствата</i>	37
<i>Брутен вътрешен продукт.....</i>	44
<i>Инвестиции (Бруто образуване на основен капитал)</i>	48
<i>Държавна финансова статистика.....</i>	51
<i>Индекси на потребителските цени и инфлация.....</i>	54
<i>Бизнес тенденции и наблюдение на потребителите.....</i>	64
<i>Краткосрочна бизнес статистика</i>	70
<i>Структурна бизнес статистика</i>	78
<i>Статистика на околната среда.....</i>	88
<i>Статистика на информационното общество.....</i>	100

Съставители:

Авторски колектив, НСИ

Редактор: Людмила Виденова

Коректори: Ирина Борисова

Цветелина Петкова

Предпечатна подготовка: Любомир Славков

„АП Медия“ ООД

2009 г.

Уважаеми приятели на статистиката,

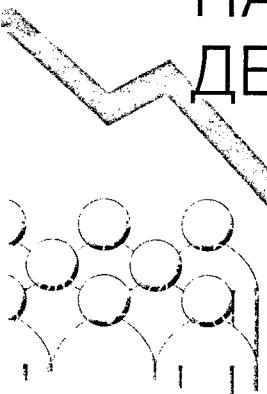
За Вас статистиката е непонятен и сложен свят на числа. За нас статистиката е работа. И за Вас, и за нас статистиката е светът, отразен в числа. Да направим тези числа разбираеми, понятни и достъпни, за да има смисъл статистиката, която произвеждаме, е основно предизвикателство за нас.

Това е и целта на проекта по Оперативна програма „Административен капацитет”, който ние започнахме през тази година. С повече срещи с Вас, кръгли маси, наръчници, по-добра интернет страница да направим информацията, която произвеждаме, прозрачна, достъпна, разбираема и полезна.

Не всичко е числа. Светът не се измерва само в числа, но числата са в статистиката.

**Доц. д-р Мариана Коцева
Председател на Националния
статистически институт**

НАСЕЛЕНИЕ И ДЕМОГРАФСКИ ПРОЦЕСИ

Какво е значението на демографската статистика?

Организирането и развитието на демографската статистика започва с възстановяването на Третата българска държава. В продължение на близо 130 години тя се развива под въздействието на научните принципи в демографията и статистиката, международния опит и потребностите от демографска информация в страната. През първите десетилетия от своето възникване демографската статистика обхваща всички, характерни за времето си, аспекти на възпроизвождството на населението, неговото териториално разпределение, образователна и социална структура, икономическа активност, жизнено равнище, здравеопазване и други, въз основа на които на по-късен етап се обособяват отделни направления в развитието на националната статистическа система.

В сегашните условия приоритетно направление в развитието на демографската статистика, след влизането на страната в Европейския съюз, е постигането на максимална хармонизация с европейските стандарти и регулатии. В последните години нейното развитие е насочено към повишаване качеството на демографските данни и въндряването на съвременни информационни технологии за обработка на информацията. През периода 2005 – 2006 г. е проектирана и разработена Информационна система "Демография" с приложение на програмни средства за аналитична обработка на данните. Нейната редовна експлоатация започна през 2007 година. Системата е разработена в съответствие с националните нормативни документи, регламентиращи статистическата дейност в страната и международните регулатии в областта на статистиката и информационните технологии.

Къде намират приложение данните?

Информацията за настъпилите демографски събития в страната, въз основа на създаваните административни документи, се регистрира от местните административни органи и постъпват в интегрираната информационна система "ЕСГРАОН – ТДС". От нея по електронен път се извличат необходимите данни за обработка в Информационна-

НАСЕЛЕНИЕ И ДЕМОГРАФСКИ ПРОЦЕСИ

та система "Демография" в Националния статистически институт.

Обработените данни, които се получават в резултат на функционирането на Информационната система "Демография", се използват за годишното статистическо характеризиране на демографските процеси и изчисляване на броя и структурите на населението.

Основните дейности в системата са насочени към осигуряването на статистически данни за:

- Изследване и характеризиране на демографските събития:
 - Раждания
 - Умирания
 - Бракове
 - Бракоразводи
 - Вътрешна миграция

Външна миграция

- Изчисляване на броя и структурите на населението на:
 - Национално равнище
 - Регионално равнище – в съответствие с административното и териториалното деление на страната
- Предоставяне на демографска информация на централните и местните органи на управление в страната
- Предоставяне на демографска информация на други потребители по конкретни заявки в страната и чужбина
- Създаване на печатни и електронни продукти за предоставяне и разпространение на демографските данни
- Предоставяне на регулярна информация на международни статистически организации – Евростат, ООН, МОТ и други за демографските процеси и структурите на населението в страната.

Дейността в областта на демографската статистика осигурява специализирана аналитична информация за отчитане на ефектите от изпълнението на Стратегията за демографското развитие на страната, Стратегията за развитието на човешките ресурси и други правителствени решения, свързани с развитието на населението.

Какво изследва демографската статистика?

Обект на изследване в демографската статистика са съвкупностите на населението и съвкупностите на демографските събития.

- Съвкупностите на населението се дефинират като моментни съвкупности и се установяват към определен критичен момент – 31.12. на съответната година. Единиците на тези съвкупности са отделните лица, които се включват в броя на населението.

Съвкупностите на демографските събития (раждания, умирания, сключени бракове, бракоразводи, преселвания) се дефинират като периодни съвкупности. Единиците на тези периодни съвкупности са отделните демографски събития. Те се регистрират в момента на тяхното настъпване, но се отчитат в рамките на една календарна година.

Основна категория, използвана при изчисляване на данните за населението от текущата демографска статистика, както и от преброяванията, е "постоянното население". Тази категория включва лицата, които живеят постоянно в страната и към 31.12. на съответната година не са я напуснали официално за период по-дълъг от една година.

НАСЕЛЕНИЕ КЪМ 31.12. ПО ГОДИНИ И ПОЛ

Години	Общо	Мъже	Жени
1990	8 669 269	4 269 998	4 399 271
1995	8 384 715	4 103 368	4 281 347
2001	7 891 095	3 841 163	4 049 932
2005	7 718 750	3 743 327	3 975 423
2006	7 679 290	3 720 932	3 958 358
2007	7 640 238	3 699 689	3 940 549
2008	7 606 551	3 681 280	3 925 271

Данните за броя на населението и за настъпилите демографски събития в териториален разрез се представят според административно-териториалното деление на страната към 31.12. на съответната година.

Възрастта на лицата при настъпване на дадено демографско събитие се изчислява в навършени години въз основа на датата на раждане и датата на съответното събитие, т.е. възрастта, която лицата са достигнали при настъпване на събитието.

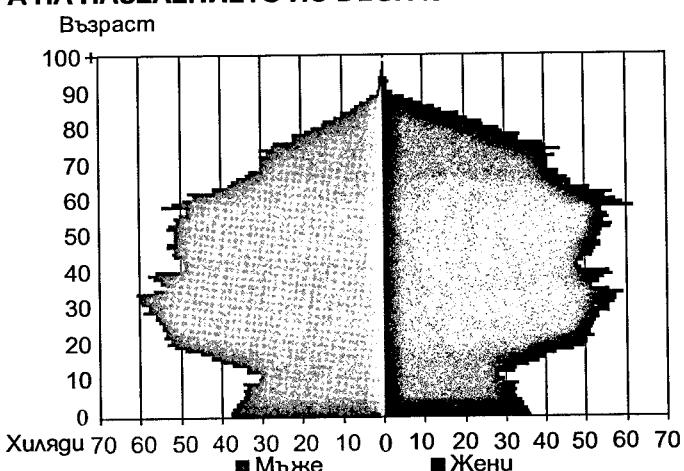
НАСЕЛЕНИЕ И ДЕМОГРАФСКИ ПРОЦЕСИ

За населението и демографските процеси се изчисляват различни статистически показатели, които характеризират техните абсолютни размери (брой), структури (в %) и интензивност на развитие (кофициенти – %, ‰).

Възрастта на населението в края на годината е изчислена към 31.12. В навършени години.

СТРУКТУРА НА НАСЕЛЕНИЕТО ПО ВЪЗРАСТ И ПОЛ КЪМ 31.12.2008 Г.

Възрастовите граници за разпределение на населението по категориите под, във и над трудоспособна възраст са определени съгласно Наредба за пенсии, приема с Постановление № 30 на МС (ДВ, бр. 21/17.03.2000 г.). Горната възрастова граница на трудоспособното население през 2008 г. за мъжете е 63, а за жените – 59.5 навършени години.

НАСЕЛЕНИЕ ПОД, ВЪВ И НАД ТРУДОСПОСОБНА ВЪЗРАСТ

Години	Възрастови групи		
	под трудоспособна възраст – %	в трудоспособна възраст – %	над трудоспособна възраст – %
1990	21.6	55.5	22.9
1995	19.1	56.6	24.3
2001	16.3	59.2	24.5
2005	14.8	62.4	22.8
2006	14.6	62.8	22.6
2007	14.5	63.0	22.5
2008	14.5	63.2	22.3

- За проследяване на изменениета във възрастовата структура на населението допълнително се изчисляват следните основни синтетични показатели:

Темп на демографско остваряване е темпът на нарастване на относителния дял на населението над трудоспособна възраст (според определена възрастова граница за мъжете и жените) спрямо предходната година. Изчислява се в проценти – %.

Коефициентът на възрастова зависимост показва броя на лицата от населението в "зависимите" възрасти (населението под 15 и на 65 и повече години) на 100 лица от населението в "независимите" възрасти (от 15 до 64 години). Изчислява се в проценти – %.

Коефициентът на демографско заместване е отношението между броя на населението във вливащата се възрастова група 15-19 г. и излизашата група 60-64 г. от трудоспособното население.

При изчисляване на показателите за характеризиране на демографските процеси се използва средногодишният брой на населението. Той е средна аритметична величина от изчисленото население към края на предходната и края на отчетната година.

За изследване на раждаемостта, освен абсолютните показатели за броя на ражданията, живородените деца и други, по определени демографски характеристики на родителите се изчисляват различни коефициенти:

Коефициентът на раждаемост е отношение между броя на живородените деца и средногодишното население през същата година. Изчислява се в промили (%) и показва броя на живородените деца на 1000 души от населението.

Тоталният коефициент на плодовитост е сумата от повъзрастовите коефициенти за плодовитост през съответната година. Практически той се интерпретира като среден брой деца (момчета и момичета), които би родила една жена през целия си фертилен период съобразно повъзрастовата плодовитост през отчетната година.

НАСЕЛЕНИЕ И ДЕМОГРАФСКИ ПРОЦЕСИ

КОЕФИЦИЕНТИ НА РАЖДАЕМОСТ И ЕСТЕСТВЕН ПРИРАСТ НА НАСЕЛЕНИЕТО

Години	Раждаемост (на 1000 души)	Естествен прираст (на 1000 души)	Томален коефициент на плодовитост
1990	12.1	-0.4	1.81
1995	8.6	-5.0	1.23
2001	8.6	-5.6	1.24
2005	9.2	-5.4	1.31
2006	9.6	-5.1	1.38
2007	9.8	-5.0	1.42
2008	10.2	-4.3	1.48

Нетният коефициент за Възпроизводство на населението е отношение между броя на родилите жени през годината и родените от тях момичета през същата година с отчитане на смъртността. Той показва средния брой момичета, които би родила една жена през фертилния си период и които биха доживели до нейната възраст при раждането, ако повъзрастстват плодовитост и смъртност останат такива, каквито са през съответната година.

За характеризиране на смъртността сред населението, освен броя на умрелите лица по основни демографски характеристики и причините за умирания, се изчисляват и показатели за равнището на смъртността и се съставят биометрични таблици за смъртност – общо, по причини за умирания и други:

Коефициентът за смъртност показва броя на умрелите лица на 1000 души от средногодишното население. Изчислява се в промили (%) като отношение между броя на умрелите лица през годината и средногодишния брой на населението през същата година.

Преждевременната смъртност се характеризира с изчисляване на относителния дял (%) на умрелите лица под 65-годишна възраст към общия брой на умрелите.

Коефициентът за детска смъртност показва броя на умрелите деца на възраст до 1 година на 1000 живородени деца. Изчислява се в промили (%) като отношение на умрелите деца на възраст под 1 година и броя на живородените деца.

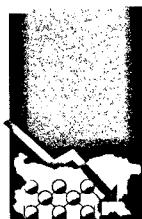
► **КОЕФИЦИЕНТИ НА ОБЩА, ДЕТСКА И ПРЕЖДЕВРЕМЕННА СМЪРТНОСТ**

Години	Обща смъртност – %	Детска смъртност – %	Преждевременна смъртност – %
1990	12.5	14.8	29.7
1995	13.6	14.8	28.3
2001	14.2	14.4	25.2
2005	14.6	10.4	24.6
2006	14.7	9.7	24.6
2007	14.8	9.2	24.1
2008	14.5	8.6	24.1

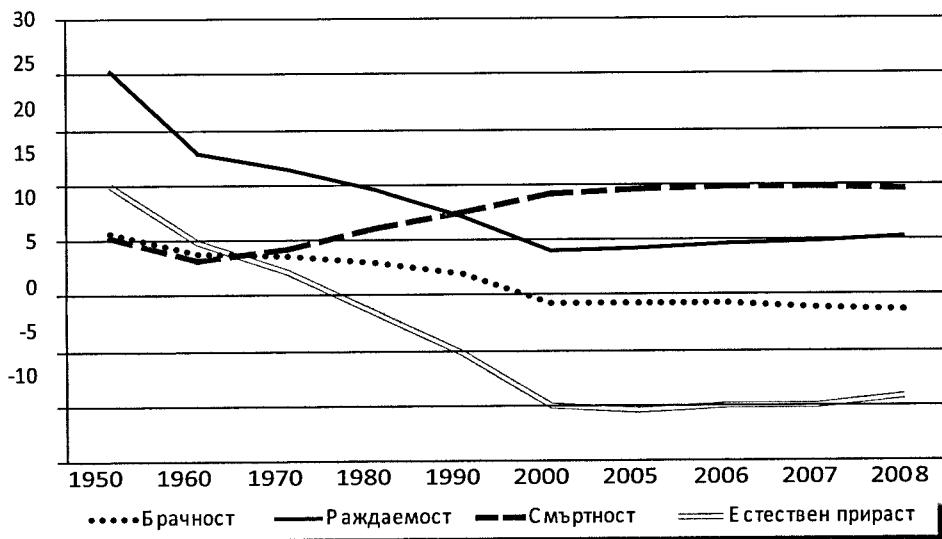
Показателят за средната продължителност на живота показва средната продължителност на предстоящия живот на новородените при хипотеза за неизменност в интензивността на наблюдаваната през дадена година повъзрастова смъртност. Подробна информация за продължителността на предстоящия живот за отделните възрасти е поместена в публикуваните таблици за смъртност (биометрични таблици).

Естественият прираст на населението представлява разликата между броя на регистрираните живородени деца и броя на умрелите през годината. Той се изчислява в абсолютен брой и като относителна величина.

Коефициентът за естествен прираст показва броя на увеличено/намалението на населението на 1000 души. Изчислява се в промили (%) като отношение на разликата между броя на живородените и броя на умрелите през годината и средногодишния брой на населението през същата година.

**КОЕФИЦИЕНТИ НА БРАЧНОСТ, РАЖДАЕМОСТ, СМЪРТНОСТ
И ЕСТЕСТВЕН ПРИРАСТ НА НАСЕЛЕНИЕТО ПО ГОДИНИ**

Брачността и бракоразводността се характеризират с броя на сключените и прекратени бракове по демографски характеристики на лицата. Изчисляват се и съответни коефициенти:

Коефициентът за брачност показва броя на сключените бракове на 1000 души от населението. Изчислява се в промили (%) като отношение между броя на сключените бракове през годината и средногодишния брой на населението през същата година.

Коефициентът за бракоразводност показва броя на разводите на 1000 души от населението. Изчислява се в промили (%) като отношение на броя на разводите през годината и средногодишния брой на населението през същата година.

Вътрешната миграция (механичното движение) на населението се отнася за миграционите лица. Тя е получена въз основа на обработените съобщения за промяна на настоящия адрес на лицата в страната.

Механичният прираст на населението (вътрешна миграция) в териториален аспект представлява разликата между броя на заселните и броя на изселените лица във и от всяко населено място на страната.

На този етап данните за външната миграция включват само лицата, които са декларирали пред административните власти промяната на

- своя настоящ адрес от страната в друга държава и от други държави в страната. Миграционното салдо за Външната миграция е разликата между заселените и изселените във и от страната.

Данните за постоянно пребиваващите чужденци в България са получени въз основа на издадените разрешения за постоянно пребиваване на чужди граждани на територията на страната. Източник на данните за постоянно пребиваващите чужденци в страната е Министерството на Вътрешните работи.

Каква е демографската картина в България?

Сегашната демографска ситуация в страната се характеризира със забавяне на темповете на намаляване на населението в резултат предимно на подобрението показатели за естественото движение на населението, увеличаването на средната продължителност на предстоящия живот и ограничаването на влиянието на Външната миграция. Основен проблем за демографското развитие на страната е все още високото равнище на смъртността, сравнително по-ниската средна продължителност на живота спрямо другите европейски страни и отрицателното външномиграционно салдо. Установените тенденции са основания за излизане на страната от тежката демографска криза, в която тя се оказа през последното десетилетие на миналия век.

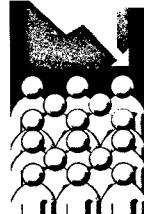
Как се разпространяват данните?

Данните за броя и структурите на населението и за неговото естествено и механично движение се публикуват ежегодно в изданията на НСИ. По-подробно те се представят в публикация "Население и демографски процеси", която се предлага и в електронна версия.

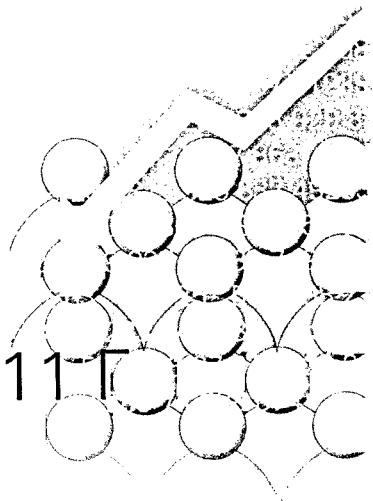
Информация за демографското състояние в страната се представя веднъж годишно на пресконференция на НСИ.

На интернет страницата на НСИ (www.nsi.bg) е предоставена методологията на демографската статистика, таблици с данни за населението и демографските процеси и съответни методически за публикуваните демографски показатели.

Всички потребители имат достъп до демографските данни за страната и в регионален разрез чрез дирекция "Разпространение на информацията" в НСИ, а така също и чрез териториалните статистически бюра в страната.

ПРЕБРОЯВАНЕ НА НАСЕЛЕНИЕТО И ЖИЛИЩНИЯ ФОНД – 2011 Г.

Зашо се прави пребояване на населението и жилищния фонд?

Процесът на пребояване на Всяко лице, гражданин на страната, независимо от неговата възраст, пол, социално-икономически статус и местоживееще като част от националната статистическа система е уникално статистическо събитие, от което днес почти всички страни в света периодически чувстват остра необходимост.

Данните от пребояванията са уникален национален ресурс, който подпомага управлението на страната и насочва дейностите на правителството, бизнеса и частните лица. За разлика от други национални ресурси, които се изчерпват, когато се използват, стойността на статистическите данни от пребояванията нараства с тяхното използване. Колкото по-често статистическите данни се използват за подпомагане на различните правителствени програми, толкова по-вече те възвръщат стойността си.

Решенията за планиране на бъдещето трябва да бъдат направени на базата на надеждна информация. Пребояванията на населението и жилищния фонд осигуряват тази информация.

Информацията, получена от пребояването през 2011 г., ще подпомогне формирането на политики по отношение на жилищното строителство, пазара на труда, здравното обслужване, образованието, миграцията на населението, комуникациите, транспорта и други сфери за период от десет години.

Къде и как са регламентирани критериите за преброяването?

Във връзка с бъдещите преброявания на населението в страните членки на ЕС, за първи път Европейският парламент и Съвет приеха Регламент № 763/2008 от 9.07.2008 г. В съответствие с този регламент и българския опит през 2009 г. бе подготвен и приемен през месец май Закон за преброяване на населението и жилищния фонд в Република България през 2011 г. Такава практика в България е съществувала още преди повече от 100 години.

В различните фази по подготовката, организацията и провеждането на преброяването участват десетки хиляди хора (при последното преброяване, проведено към 1.03.2001 г., общият брой на членовете на преброителните комисии, преброителите, контрольорите и др. бе около 50 000 души). Независимо от възприетия метод на преброяване, без тяхното участие е немислимо неговото провеждане. Законът точно регламентира правата и задълженията на всички участници в преброяването.

Очертаната в закона юерархична структура и координация на работата между изградения апарат намалява възможността за прехвърляне на отговорности. Чрез заложените в закона срокове за провеждане на преброяването всички органи на преброяването структурно трябва да изпълняват задълженията си.

Законът чрез клаузите за задълженията на гражданините при преброяването също намалява риска от неуспех. Значителните финансови средства, необходими за преброяването, трябва да бъдат гарантирани с успешното му провеждане и не трябва да зависят от желанието или нежеланието на гражданините да сътрудничат при преброяването.

Определена роля играят заложените в закона клаузи, гарантиращи доверителността на събранныте данни. Лицата са много чувствителни за възможно наблизане по време на преброяването в техния личен живот. Не е достатъчно само да се говори за конфиденциалността на данните. Гражданините трябва да бъдат убедени чрез закона, че индивидуалните данни при никакви обстоятелства не могат да бъдат използвани за други цели, освен за чисто статистически. На всеки зает в дейностите по преброяването ще бъдат дадени стриктни инструкции относно конфиденциалността на данните и ще бъде отговорен за всяка ви нарушения на закона.

ПРЕБРОЯВАНЕ НА НАСЕЛЕНИЕТО И ЖИЛИЩНИЯ ФОНД – 2011 Г.

Включените в закона признания, за които се събира информация, разсейват всякакви съмнения относно целта на пребояването. В същото време с тяхното включване в закона се отстранява възможността от последващо обсъждане на целесъобразността от включването на един или друг признак в програмата на пребояването и това е "спирачка" за всякакви желания пребояването да бъде използвано за събиране на други данни, освен посочените в закона.

Предвидените в закона санкции за неучастие или за даване на неверни отговори намаляват до минимум неучастието в пребояването. Ако пребояването беше доброволно, някои лица могат да изберат възможността да не вземат участие. Това сериозно ще се отрази на стойността и полезността на резултатите.

Компютърните системи, боравещи с данните от пребояването, ще предпазват от неоторизиран достъп до информацията.

Каква информация се набира по време на пребояването?

Картата за сградите, жилищата и населението съдържа въпроси по различни теми. Новост при пребояването ще бъде възможността по някои теми (признания) да се използват административни източници на данни (напр. НОИ, НАП, Агенцията по кадастъра). Силата на пребояването е, че то обхваща всяко едно лице, всяко едно жилище в едно и също време. По този начин се осигурява един и същи вид информация за всяка част от страната. Чрез комбинирането на информация от различни въпроси пребояването осигурява детайлна картина за населението и жилищния фонд.

Въпросите преди да бъдат включени в преброителните карти задължително се тестват.

Отговорите на всички въпроси са задължителни за лицата, с изключение на въпросите за етническата група, майчиния език и вероизповеданието на лицето. С последните три въпроса ще се подпомогне оценката на политиката по отношение на малцинствата, тяхната интеграция и осигуряването на равни възможности за всички членове на обществото. Данните ще подпомогнат централните и местните органи на управление по отношение на разработването на програми за отделните малцинствени групи.

Нека погледнем темите, обхванати от пребояването, и оценим някои от причините за включването им в картите.

Лица: Точният брой на населението във всяко населено място, във всяка община и всяка област ще подпомогне централните и местните органи на управление в уточняването на необходимите средства, които да бъдат отпуснати за всяка област и община. Местните власти използват резултатите от пребояването, когато те планират здравното, търговското, комуналното, образователното обслужване в техните региони. Ще се получи важна информация за миграцията на лицата както в рамките на страната, така и извън нея.

Жилища: Пребояването на жилищата и лицата, които ги обитават, показва броя, размера и типа на сградите и жилищата във всеки регион. Тази информация е необходима за формиране на жилищна политика. В България общият брой на жилищата вероятно ще надхвърли 3,5 miliona. В същото време съществуват определени категории или групи население, които живеят в неблагоприятна жилищна среда. Пребояването ще предостави такива данни. Усилите на държавата в бъдеще очевидно трябва да се насочат към подпомагането на тези групи по отношение на жилищата.

Заетост: Пребояването ще покаже колко хора работят по различни занятия и отрасли във всяка част от страната. Това ще подпомогне правителството и бизнеса да планират работата и обучението на хората. Пребояването ще предостави информация за лицата, работещи за собствена сметка, в нерегистрирани фирми, в производство на селскостопански продукти за собствена консумация и за домакинството.

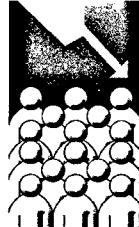
Като нация ние живеем от нашите умения. Тъй като науката и технологиите стават все по-сложни и сложни, образоването и професионалното обучение увеличават все повече своята важност.

Пребояването показва броя на лицата с различни нива на образование във всеки отрасъл и във всяко занятие.

Местните различия в съотношенията на лицата с високо образование ще бъдат използвани в планирането на образоването и обучението.

Тази част от картата също показва резервите от квалифицирани хора между онези невключени в заплатена работа например домакини и безработните.

Транспорт: Пребояването ще покаже колко хора отиват на работа

ПРЕБРОЯВАНЕ НА НАСЕЛЕНИЕТО И ЖИЛИЩНИЯ ФОНД – 2011 Г.

В други населени места и ежедневно се връщат в населените места, в които живеят постоянно. Тази информация е особено ценна за баланса на трудовите ресурси или за инвестиции в определени региони.

Здравеопазване: Информацията ще помогне местните органи на управление да планират обслужването за дълъг период от време, а също и специално по отношение на старите хора.

Образование: Преброяването ще покаже реалния брой на децата, обхванати от училищата. В същото време данните за децата в предучилищна възраст ще бъдат използвани относно бъдещите нужди от училища и учители в отделните области. Резултатите конкретно ще посочат в коя община след определен брой години няма да има ученици. Ще се получат данни за децата, които не са посещавали изобщо училище, както и за относителния дял на неграмотните лица. Не може да не се вземат мерки за ограмотяването на тези лица, защото в 21-ви век те няма да имат никакъв шанс да оцелеят.

Етническа група: Този въпрос е традиционен за преброяванието в България. Той ще помогне идентифицирането на разпространението и естеството на етническите преразсъдъци и ще подпомогне провеждането на политика, интеграцията и осигуряването на равни възможности. Информацията може да бъде използвана от централните и местните власти да отпускат ресурси и да планират програми, които ще вземат предвид нуждите на малцинствените групи.

Преброяването е само начин да открием, да разберем най-голямото национално богатство на една страна – нейните хора. То не само си струва труда – то е съществено за една страна.

Как ще се извърши преброяването?

Всяко домакинство в страната през периода от 10-и до 24-и март 2011 г. ще бъде посетено от специално назначено лице (преброител), което има задължението да попълни преброителните карти чрез интервю с преброяваните лица.

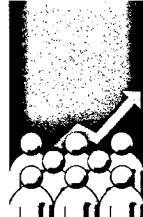
Всяко лице с изключение на малките деца или лицата, които не са в състояние да попълнят картата на момента, трябва да предостави необходимите данни, като се има предвид критичния момент на преброяването – 0,00 часа на 10-и март.

- Новост при пребояването ще бъде възможността лицата да използват интернет за попълване и изпращане на преброителната карта.

Къде и как ще бъдат обявени резултатите от пребояването? ■■■■■

Най-бързите резултати от пребояването ще бъдат публикувани около 40 дни след критичния момент на пребояването. Те ще бъдат предварителни и ще обхващат населението по признаките местоживееще, пол и възраст. Жилищата ще бъдат разпределени според вида и площта им. Първата детайлна информация от пребояването ще бъде получена до края на 2011 г. Въз основа на обработката на данните по основните социално-демографски признаки. В съответствие с европейския Регламент за пребояването, окончателните данни ще бъдат изпратени в Евростат 27 месеца след края на календарната година, в която е проведено пребояването, т.е. до края на март 2014 г. Основните резултати на национално ниво ще бъдат издадени в отделни тематични публикации. Една част от информацията ще бъде публикувана на сайта на НСИ в интернет (www.nsi.bg), друга част ще бъде публикувана на компакт дискове. ■

НАБЛЮДЕНИЕ НА РАБОТНАТА СИЛА

Какво представлява наблюдението на работната сила?

Наблюдението на работната сила е най-голямото извадково статистическо наблюдение, провеждано чрез домакинствата, и е важен инструмент за описание и анализ на развитието на пазара на труда. Чрез изследването се осигурява информация за икономическата активност, заетостта и безработицата на населението на възраст от 15 и повече навършени години, като тази информация е в съответствие с международно приетите концепции и дефиниции.

Кой извършва наблюдението?

Наблюдението на работната сила се извършва от Националния статистически институт (НСИ) и неговите териториални поделения – статистическите бюра в областните градове.

Наблюдението на работната сила е включено в Националната статистическа програма.

Колко често се извършва наблюдението?

От 2003 г. наблюдението на работната сила се извършва непрекъс-

- нато, т.е. през всяка седмица от тримесечието се анкетират част от домакинствата, включени в извадката. По този начин се осигуряват тримесечни и годишни резултати.

Откога се провежда наблюдението?

Наблюдението на работната сила в България се провежда от септември 1993 година. До 1999 г. то се извършва 2 – 3 пъти в годината, а от 2000 до 2002 г. – четири пъти в годината (през март, юни, септември и декември), като всички домакинства се анкетират в рамките на една седмица.

Колко домакинства се анкетират при наблюдението?

Всяко тримесечие се анкетират над 30 000 лица на 15 и повече на вършени години, живеещи в 19 500 домакинства.

Как се избират домакинствата?

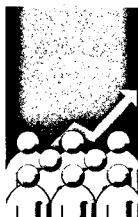
Домакинствата, които трябва да бъдат анкетирани при Наблюдението на работната сила, се избират чрез случаен подбор. Според статистическата теория това е задължително условие, за да се гарантира представителността на резултатите от извадковите наблюдения, т.е. получените от изследването резултати да се доближават максимално до действителните характеристики.

За целите на пребояването на населението територията на страната е разпределена на преброителни участъци (около 40 000). От тях за формирането на извадката за Наблюдението на работната сила чрез случаен подбор първоначално се избират 2438 преброителни участъка от цялата страна. След това от всеки от избраните преброителни участъци на случаен принцип се избират по 8 домакинства (за едно тримесечие). Името на главата на домакинството и адресът се вземат от списъците на домакинствата, изгответи при последното пребояване на населението.

Как се извършва наблюдението?

Наблюдението се извършва чрез анкетиране на лицата от избраните домакинства при посещение в домакинството и провеждане на лично интервю. Анкетьор попълва отговорите на лицето в специално подгответа за изследването анкетна карта (въпросник) при посещението в домакинството. Желателно е всяко лице да отговаря лично на въпроси-

НАБЛЮДЕНИЕ НА РАБОТНАТА СИЛА

те на анкетьора, но се допуска при отсъствие на някой от членовете на домакинството интервюто да бъде проведено с друг член на домакинството, който може да предостави необходимата информация.

Колко пъти се анкетира едно и също домакинство?

Домакинствата, попаднали в извадката за наблюдението, се анкетират в две последователни тримесечия и след интервал от две тримесечия се анкетират отново в следващите две тримесечия, т.е. домакинството се анкетира общо 4 пъти. Неколократното анкетиране на домакинствата създава неудобства, но е необходимо за по-точното анализиране на настъпилите промени.

Задължително ли е да се участва в наблюдението?

Съгласно Закона за статистиката участието на домакинствата в наблюдението е доброволно. Същевременно обаче всеки отказ на домакинството влошава точността на получаваните резултати и може да доведе до погрешни изводи. Поради това участието на всяко избрано домакинство е от изключително важно значение.

Каква е продължителността на интервюта?

От досегашната практика е установено, че интервюто на едно лице продължава средно около 15 минути. За всеки анкетиран продължителността на интервюто е различна и зависи от неговия статус (работи, търси работа, не желае да работи), както и от това за кой път се анкетира.

За да се намали наполовината на домакинствата, от 2008 г. бяха направени някои промени в методологията на изследването. Вследствие на това пълният набор от въпроси се задава само при третото анкетиране на домакинствата, докато при останалите интервюта броят на въпросите е значително по-малък.

Какви въпроси съдържат анкетните карти?

Анкетните карти съдържат голям брой въпроси, но те не се задават на едни и същи лица. Анкетираните отговарят на различни въпроси в зависимост от тяхната икономическа активност. Въпросите в анкетната карта обхващат няколко основни теми (раздели):

- Основна работа
- Работно време
- Втора работа
- Предишен трудов опит на незаетите лица
- Търсене на работа
- Образование и обучение
- Основен статус една година преди наблюденияния период и др.

Към анкетната карта могат да бъдат включвани еднократно и въпроси по други теми, представляващи определен интерес.

Анкетните карти могат да се видят на интернет сайта на НСИ на адрес www.nsi.bg.

Събират ли се лични данни?

В анкетните карти не се записва ЕГН на лицата. Датата на раждане е необходима единствено за по-точното изчисляване на възрастта, която е основна демографска характеристика и се използва широко при анализа на икономическата активност.

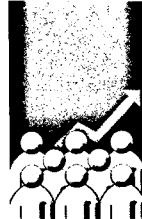
Как се използват данните от анкетните карти?

Данните от анкетните карти се въвеждат на компютър в съответното териториално статистическо бюро, след което се изпращат в Централното управление на НСИ за допълнителна проверка и обработка. Данните, получени от извадката, се обобщават и се разпростират върху цялото население на страната.

Как се гарантира запазването на поверителността на индивидуалните данни?

Съгласно Закона за статистиката получаваните и събираните при статистическите изследвания индивидуални данни са статистическа тайна и могат да се използват само за статистически цели. Физическите лица, на които е възложено събирането, получаването, обработката или съхраняването на данни, представляващи статистическа тайна, подписват клетвена декларация за опазване на тайната при изпълнение на задълженията си в срок от 5 години от приключването им.

НАБЛЮДЕНИЕ НА РАБОТНАТА СИЛА

Провеждат ли се подобни изследвания в други страни?

В почти всички страни Наблюдението на работната сила е основният инструмент за изследване на заетостта и безработицата. Провеждането на наблюдението в рамките на Европейския съюз е законодателно уредено с Регламент (ЕО) № 577/98 на Съвета от март 1998 г., както и с последващи допълнения. В него са определени основните принципи, наблюдаваните характеристики и изискванията за точност на данните.

Данните, предоставяни от отделните страни, включително и от нашата страна, се използват при изчисляване на агрегирани (обобщени) данни за Европейския съюз.

ЗАЕТИ ЛИЦА НА 15 – 64 НАВЪРШЕНИ ГОДИНИ И КОЕФИЦИЕНТИ НА ЗАЕТОСТ ПО ПОЛ ПРЕЗ ВТОРОТО ТРИМЕСЕЧИЕ НА 2009 ГОДИНА

Страна	Заети лица – хиляди	Коефициенти на заетост – %		
		общо	мъже	жени
ЕС-27	214 333,4	64,8	70,9	58,8
Австрия	4005,8	71,7	76,9	66,6
Белгия	4374,7	61,5	66,8	56,0
България	3249,2	63,3	67,7	59,0
Великобритания	28 048,0	69,6	74,6	64,7
Германия	37 997,3	70,8	75,2	66,2
Гърция	4445,5	61,6	73,9	49,2
Дания	2735,1	76,2	78,5	73,8
Естония	577,8	63,8	64,4	63,3
Ирландия	1884,2	62,2	66,8	57,6
Испания	18 798,8	59,9	66,9	52,8
Италия	22 819,2	57,9	69,0	46,9
Кипър	371,5	70,2	78,1	62,7
Латвия	957,4	61,4	61,6	61,2
Литва	1393,1	60,3	60,3	60,4
Луксембург	216,8	65,7	74,6	56,6
Малта	159,9	54,9	71,5	37,6

НАРЪЧНИК С ОСНОВНИ СТАТИСТИЧЕСКИ ИЗСЛЕДВАНИЯ

Нидерландия	8451,3	77,0	82,7	71,4
Полша	15 606,4	59,3	66,0	52,7
Португалия	4762,3	66,7	71,6	61,9
Румъния	8904,1	59,2	65,6	52,9
Словакия	2369,0	60,4	68,0	52,8
Словения	953,7	67,6	71,4	63,7
Унгария	3765,3	55,6	61,5	49,9
Финландия	2461,9	69,8	70,5	69,0
Франция	25 744,7	64,7	68,9	60,6
Чехия	4860,7	65,4	73,9	56,7
Швеция	4420,1	72,7	74,5	70,9

¹ Източник: Евростат, Наблюдение на работната сила.

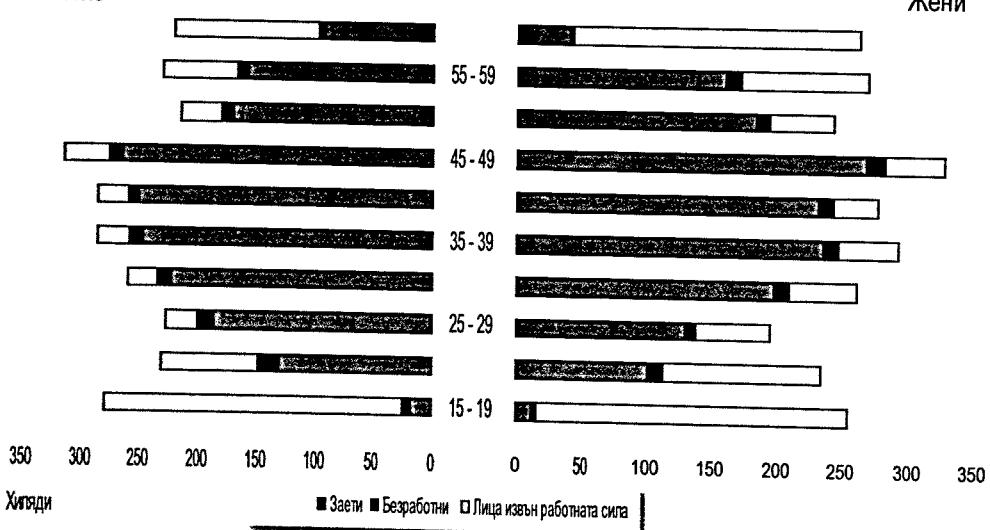
Каква информация предоставя наблюдението?

От Наблюдението на работната сила се получават обобщени данни за заетите и безработните лица и лицата извън работната сила (икономически неактивните лица) по основни характеристики – пол, възраст, местоживееще, образование. Изчисляват се и аналитични показатели като кофициенти на икономическа активност, заетост и безработица.

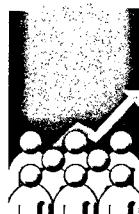
ИКОНОМИЧЕСКА АКТИВНОСТ НА НАСЕЛЕНИЕТО ОТ 15 ДО 64 НАВЪРШЕНИ ГОДИНИ ПО ПОЛ И ВЪЗРАСТОВИ ГРУПИ ПРЕЗ 2008 ГОДИНА

Мъже

Жени

НАБЛЮДЕНИЕ НА РАБОТНАТА СИЛА

Как се определят заетите, безработните и икономически неактивните лица при наблюдението?

Заети са лицата на 15 и повече навършени години, които през наблюденияния период, който е една календарна седмица:

- извършват работа, дори за един час, за което получават работна заплата или друг доход;
- не работят, но имат работа, от която временно отсъстват поради болест, годишен отпуск, отпуск поради раждане и отглеждане на дете, родителски отпуск, стачка или други причини.

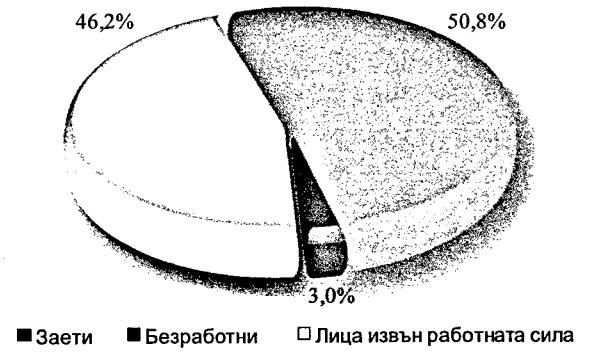
Безработни са лицата на Възраст 15 – 74 навършени години, които:

- нямат работа през наблюденияния период;
- активно търсят работа през период от четири седмици, вкл. наблюденияния период, или вече са намерили работа, която очакват да започнат до 3 месеца след наблюденияния период;
- имат възможност да започнат работа до гъв седмици след края на наблюденияния период.

Заетите и безработните лица съставляват работната сила или икономически активното население.

Икономически неактивни (извън работната сила) са лицата, които не са нито заети, нито безработни през наблюденияния период.

СТРУКТУРА НА НАСЕЛЕНИЕТО НА 15 И ПОВЕЧЕ НАВЪРШЕНИ ГОДИНИ ПРЕЗ 2008 Г. ПО ИКОНОМИЧЕСКА АКТИВНОСТ

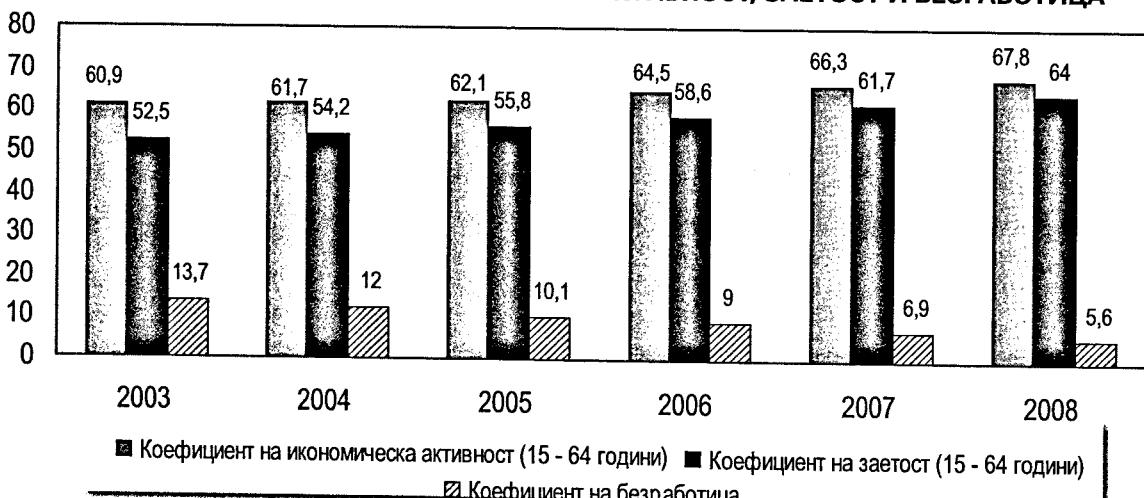
Как се изчисляват коефициентите на икономическа активност, заетост и безработица?

Коефициентът на икономическа активност представлява относителния дял на икономически активното население от населението на същата възраст.

Коефициентът на заетост представлява относителния дял на заетите лица от населението на същата възраст.

Коефициентът на безработица представлява относителния дял на безработните лица от икономически активното население.

КОЕФИЦИЕНТИ НА ИКОНОМИЧЕСКА АКТИВНОСТ, ЗАЕТОСТ И БЕЗРАБОТИЦА

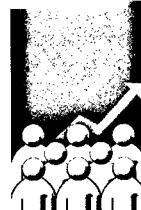
Как се оповестяват данните?

Петдесет и два дни след края на всяко календарно тримесечие НСИ изготвя пресъобщение и публикува на сайта си в интернет (www.nsi.bg) основните данни от наблюдението за съответното тримесечие.

Около два и половина месеца след края на всяка година се обявяват годишните резултати от наблюдението, които се получават чрез осредняване на данните от четирите тримесечия на годината.

Къде се публикуват данните?

Данни от Наблюдението на работната сила се публикуват в следните издания на Националния статистически институт:

- Специализирано тримесечно електронно издание "Заетост и безработица".
- Годишно печатно издание и електронна версия "Заетост и безработица – годишни данни".
- Общи издания на НСИ:
 - *Статистически годишник на Република България;*
 - *Статистически справочник;*
 - *Статистическа панорама – България;*
 - *Брошура "България".*

В изданията и на интернет сайта на НСИ се публикува и информация за методологията на изследването – www.nsi.bg, тема "Пазар на труда".

Информация, която не е публикувана, може да бъде предоставена на потребителя по индивидуална заявка.

Кои са основните потребители на информацията от наблюдението?

Обобщените данни от Наблюдението на работната сила се използват от изпълнителната власт на национално и регионално равнище, Българската народна банка, научни институти, университети.

В международен план данните от Наблюдението на работната сила се използват от европейските институции и от други международни организации като Международната организация на труда, Икономическата комисия за Европа при ООН, ЮНЕСКО, УНИЦЕФ и гр.

Пробеждат ли се и други статистически наблюдения, които предоставят данни за заетостта?

Наблюдението на работната сила не е единственият източник на данни за заетостта и безработицата. НСИ провежда изследване и публикува резултати за заетите лица и от наблюдения, провеждани чрез предприятията, фирмите и организациите. Изготвят се и оценки за заетите лица чрез комбинирането на данни от различни източници, които се използват при изчисляване на производителността на труда и други показатели.

- Различията в данните за заетостта се дължат на използването на различен обхват, единици на наблюдение и други методологически особености.

Защо данните от Наблюдението на работната сила се различават от данните за регистрираните безработни, обявявани от Агенцията по заетостта?

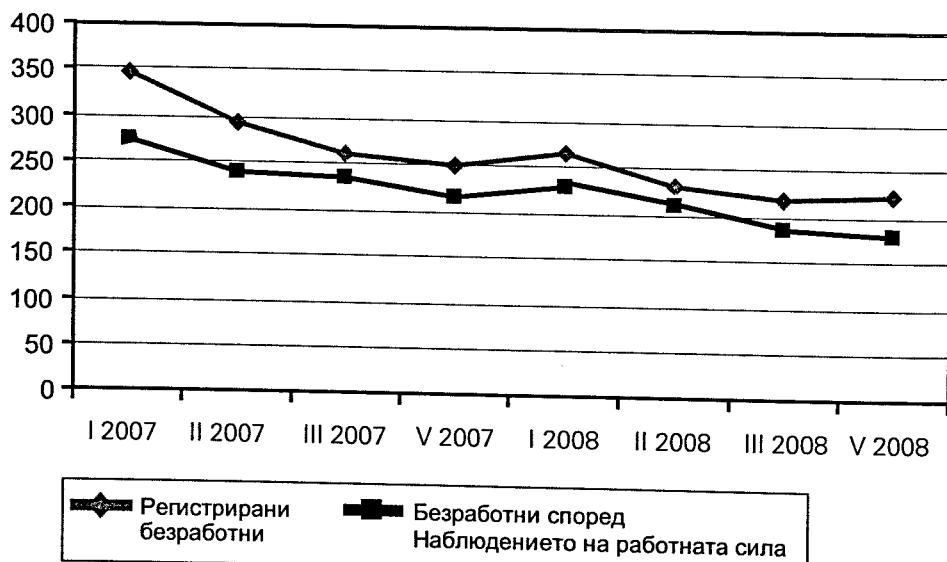
При определяне на безработните лица Наблюдението на работната сила използва методология, осигуряваща международна сравнимост на данните. Тя се основава на препоръките на Международната организация на труда.

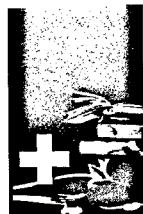
Данните на Агенцията по заетостта се отнасят само за безработните, регистрирани в бюрата по труда, с оглед получаване на обезщетения, участие в курсове за квалификация, участие в програми за насърчаване на заетостта, посредничество при намиране на работа и др.

Лица, които са определени като безработни при Наблюдението на работната сила, може да не са регистрирани в бюрата по труда, а да търсят работа по други начини. Същевременно лица, които са регистрирани в бюрата по труда, може да не са определени като безработни, ако не търсят активно работа.

РЕГИСТРИРАНИ БЕЗРАБОТНИ И БЕЗРАБОТНИ СПОРЕД НАБЛЮДЕНИЕТО НА РАБОТНАТА СИЛА

Хилди

СТАТИСТИКА НА ЗДРАВЕОПАЗВАНЕТО

Какво представлява статистиката на здравеопазването?

Националният статистически институт и Националният център по здравна информация към Министерството на здравеопазването са главите ведомства, които осигуряват информация за публичното здравеопазване. Изследват се системата на здравеопазването като ресурси и дейност на лечебните заведения, здравното състояние на населението и причините за смъртността в съответствие с Международната статистическа класификация на болестите и проблемите, свързани със здравето, на Световната здравна организация. Целта е чрез събираната информация да се получи възможно най-достоверната картина на здравеопазването в страната.

За кого са полезни резултатите?

Резултатите от това изследване представляват състоянието на здравния сектор, но заедно с това отчитат тенденциите в него, проблемите и местата в здравната система. Тези данни служат за управленски решения в областта на здравната политика, за откряване на нови проблеми, за изучаване на здравния статус на

населението и връзката му със здравната система. Изследванията дават представа и за демографските тенденции у нас. Съобразени с международните и европейските стандарти, те вписват България в общата статистика на здравеопазването и дават възможност за сравненост на тенденциите, както и за преценка на конкретни политики в здравеопазването.

Какво видове изследвания има и какво е тяхното предназначение?

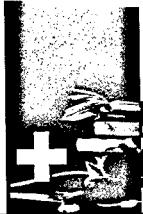
1. Лечебни заведения за болнична и извънболнична помощ и здравни заведения

Целта на това статистическо изследване е да се получи информация за здравната мрежа по видове лечебни и здравни заведения и териториалното им разпределение, както и за медицинския персонал по специалности и категории. Методологията на изследването е в съответствие с методологическите указания на Евростат за практикуващите медицински специалисти. При анализиране на данните за здравната мрежа трябва да се има предвид, че броят на заведенията и легловият фонд се променят не само в резултат на разкриване и закриване на заведения, но и поради промени, свързани с преобразуване на заведенията от един вид в други или обединяване на заведения, специфичните им особености поради различните обхвати на населението, което получава медицински услуги и др.

Изследването обхваща всички болнични заведения (болници и диспансери) от лечебните заведения за извънболнична помощ – медицинските центрове, генталните центрове, медико-генталните центрове, диагностично-консултативните центрове, самостоятелните медико-диагностични и медико-технически лаборатории. Данните за медицинските специалисти в индивидуалните и груповите практики за първична и специализирана медицинска или гентална помощ се получават от Националната здравноосигурителна каса.

В съвкупността на другите лечебни и здравни заведения са включени: центровете за спешна медицинска помощ, самостоятелните центрове за трансфузионна хематология, хосписите, медицинските университети и колежи, общините – за медицинския персонал в училищата на издръжка от общината, националните центрове без легла, регионалните инспекции за опазване и контрол на общественото здраве, регионалните центрове по здравеопазване, домовете за медико-социални грижи за деца. В броя на медицинския персонал се включват и медицинските специалисти, работещи в самостоятелни детски ясли и яслени групи в състава на обединени детски заведения.

СТАТИСТИКА НА ЗДРАВЕОПАЗВАНЕТО

ЛЕЧЕБНИ И ЗДРАВНИ ЗАВЕДЕНИЯ

2006 2007 2008

	заведения	легла	заведения	легла	заведения	легла
Лечебни заведения за болнична помощ	316 47 719	338 48 749	351 49 507			
Болници	270 43 645	292 44 650	305 45 353			
Многопрофилни болници	139 30 470	152 31 416	157 31 982			
Специализирани болници	131 13 175	140 13 234	148 13 371			
Диспансери	46 4074	46 4099	46 4154			
Лечебни заведения за извънболнична помощ, в това число	1685 1380 1674		843 1679 961			
Диагностично-консултативни центрове	104 254 108		259 115 287			
Медицински центрове	575 1102 586		562 588 643			
Дентални центрове	52 4 47		4 51 6			
Медико-дентални центрове	47 20 38		18 37 25			
Самостоятелни медико-диагностични и медико-технически лаборатории	907 - 895		- 888 -			
Санаториални заведения	4 740 3		740 3 740			
Други лечебни и здравни заведения, в това число	165 4369 168		4280 179 4282			
Централни за спешна медицинска помощ	28 - 28		- 28 -			
Централни за трансфузионана хематология	4 - 4		- 4 -			
Хосписи	37 381 39		398 49 418			
Домове за медико-социални грижи за деца	32 3988 32		3882 32 3864			

Осигуреността на населението с болнични и санаториални легла се изчислява като състояние към 31-и декември на съответната година.

Какви показатели са включени в изследването?

В броя на медицинския персонал (физически лица) се включват практикуващите в лечебните и здравни заведения, независимо от ведомствената подчиненост на заведенията:

- **Практикуващите лекари¹,** които извършват услуги директно на пациенти.
- **Практикуващите лекари по гентална медицина,** които осигуряват директни грижи на пациенти.

От съвкупностите на практикуващите лекари и лекари по гентална медицина се изключват: студенти, които все още не са завършили образованието си, лекари и лекари по гентална медицина (гентални хирурги, занимаващи се с административна, изследователска и друга работа, която изключва директен контакт с пациенти), безработни и пенсионирани лекари, лекари, работещи в чужбина.

Разпределението на лекарите по специалности се отнася до практикуваната от тях специалност, като специалностите са в съответствие с Наредба № 34 на Министерство на здравеопазването (ДВ, бр. 7 от 2007 г.).

МЕДИЦИНСКИ ПЕРСОНАЛ В ЛЕЧЕБНИТЕ И ЗДРАВНИТЕ ЗАВЕДЕНИЯ КЪМ 31.12.

	2005	2006	2007	2008
Лекари	28 197	28 111	27 911	27 480
На 10 000 души от населението	36,5	36,6	36,5	36,1
Лекари по гентална медицина	6493	6512	6432	6288
На 10 000 души от населението	8,4	8,5	8,4	8,3
Медицински специалисти по здравни грижи и лица, завършили медицински колеж	47 657	48 112	48 631	48 378
На 10 000 души от населението	61,7	62,6	63,7	63,6
В т.ч. медицински сестри	31 235	31 599	32 244	32 314
На 10 000 души от населението	40,5	41,1	42,2	42,5

¹Definitsii na nefinansovite pokazateli v oblastata na statistika na zdraveopazvanieto – Ebrostat.

2. Домове за медико-социални грижи за деца (ДМСГД)

Статистическото изследване на домовете за медико-социални грижи за деца е изчерпателно годишно статистическо изследване, провеждано от Националния статистически институт. Източник на статистическа информация са домовете за медико-социални грижи, като се осигуряват данни за персонала, легловия фонд, разпределението на децата по основни здравни и социални категории, заболявания на децата и други основни показатели за дейността на тези заведения.

Домовете за медико-социални грижи за деца са регистрирани по Закона за лечебните заведения като "други лечебни заведения", в които медицински и други специалисти осъществяват продължително медицинско наблюдение и специфични грижи за деца до 3-годишна възраст с хронични заболявания и медико-социални проблеми. Настаняването на децата е в съответствие с разпоредбите на Закона за закрила на детето и се извършва само в случаите, когато са изчертани възможностите за оставане на детето в семейство. Съгласно Правилника за устройството и дейността на домовете за медико-социални грижи, извън случаите на настаняване по Закона за закрила на детето, се приемат за лечение деца с ниско тегло, поради недоносеност, със съгласието на техните родители или настойници. За времето на престой в дома тези деца се включват в общия брой на институционализираните деца.

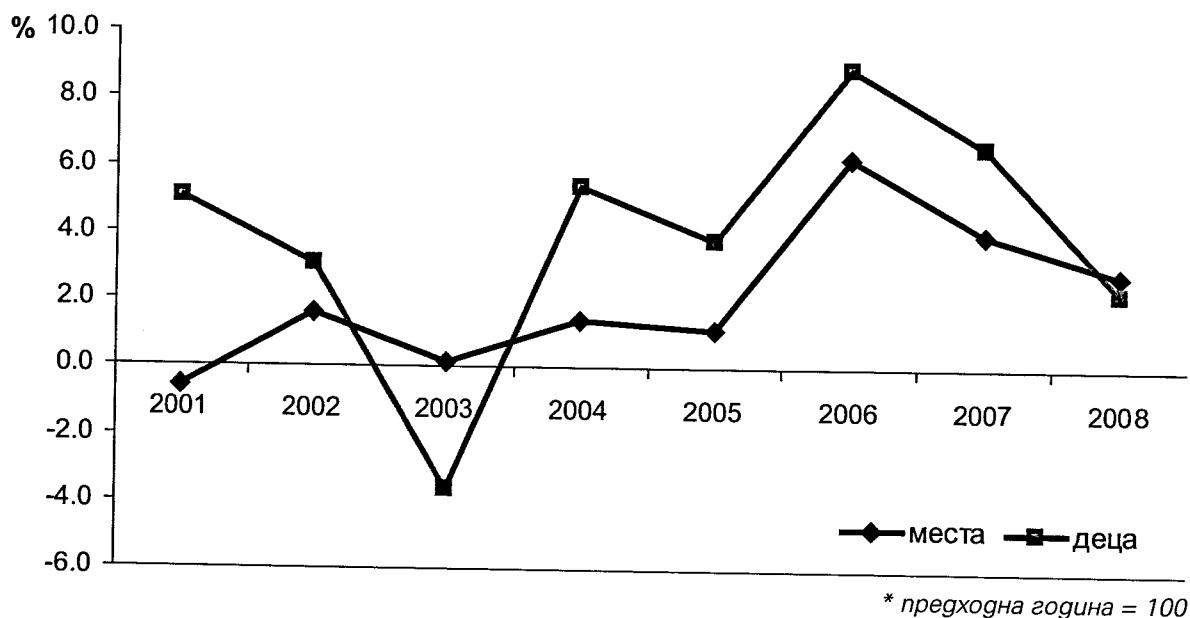
3. Детски ясли

Статистическото изследване на детските ясли е изчерпателно годишно статистическо изследване, провеждано от Националния статистически институт. Обхващат се както самостоятелните детскни ясли, така и яслените групи в обединените детскни заведения (ОДЗ).

Източник на статистическа информация са самостоятелните детскни ясли и яслените групи в състава на ОДЗ. Осигуряват се данни за персонала, местата, броя и разпределението на децата по възраст, заболявания на децата през годината.

Обхватът на децата, отглеждани в детскни ясли, се изчислява като отношение на децата до 3-годишна възраст, посещаващи самостоятелни детскни ясли или яслени групи, на 100 деца от населението в тази възрастова група.

► **ИЗМЕНЕНИЕ НА БРОЯ НА ДЕЦАТА И МЕСТАТА В ДЕТСКИТЕ ЯСЛИ**

4. Специализирани институции за предоставяне на социални услуги

Целта на изследването е да се осигури информация за социалните услуги, които се предоставят в общността в семейна или близка до семейната среда, и за специализираните институции за предоставяне на социални услуги.

Съгласно Правилника за прилагане на Закона за социално подпомагане "доставчици на социални услуги" са държавата и общините, както и вписаните в Регистъра на Агенцията за социално подпомагане физически лица, регистрирани по Търговския закон, и юридически лица. Източници на информация са Дирекциите "Социално подпомагане" – за социалните услуги, които са делегирани от държавата дейности, общинските администрации за социалните услуги, които са общинска дейност, и доставчиците на социални услуги, включени в Регистъра на доставчиците на социални дейности.

Осигуряват се статистически данни за всички видове социални услуги, предоставяни в общността и в специализирани институции, характеризирани чрез техния капацитет. Статистическата информация за лицата показва използваемостта на предоставяните услуги.

5. Статистическо изучаване на умиранията по причини

Статистиката на умиранията по причини е широко използвана като основен източник на информация за международни сравнения на смъртността и здравното състояние на населението, както и за национални анализи. Процедурите по събирането на данните за умиранията по причини са еднотипни при всички европейски страни, като се използват унифицирано свидетелство за смърт и Международна класификация на болестите (МКБ). От 2005 г. в България се прилага Десета ревизия на Международната статистическа класификация на болестите и проблемите, свързани със здравето. В съответствие с препоръките на Евростат, за анализ на данните за смъртността по причини таблиците се разработват и по хармонизиран списък от 65 причини. Източник на данни за починалите лица е Единната система за гражданска регистрация и административно обслужване на населението (ЕСГРАОН). Събитията се регистрират чрез образец ЕСГРАОН – ТДС, съобщение за смърт.

Ежегодно данните за умиранията по причини се публикуват и разпространяват от Световната здравна организация, от Евростат при използване на стандартизирана списък на причините. За целите на международните сравнения се използват и стандартизиирани кофициенти на смъртност по причини.

Интензитетът (частотата) на умиранията по причини се изчислява като съотношение между броя на умрелите от определена причина и средногодишния брой на съответното население. Изчислява се на 100 000 души от населението.

Кофициентът за демска смъртност се изчислява на 1000 живородени деца.

При териториалното разпределение на демографските процеси събитията се отнасят към населеното място, където е постоянно месечно живеещо на лицето, независимо къде е станало събитието. В този смисъл умиранията се отнасят към населеното място, където постоянно е живяло умрялото лице.

6. Европейско здравно интервю

Изследването е част от Европейската система на здравни изследвания в рамките на Европейската статистическа система. Провежда се на всеки пет години. Целта му е при използването на хармонизиран инструментариум, осигуряващ голяма степен на сравнимост

- на данните между страните от ЕС, да се оцени здравният статус, начинът на живот (здравни детерминанти) и ползването на здравни услуги от населението на ЕС. Информацията се събира чрез интервю "лице в лице" при посещение в домакинствата, попаднали в извадката.

Изчисляват се основни показатели, характеризиращи здравния статус на населението, а именно – субективна оценка на здравето, разпространение на хронични заболявания, използване на медицински услуги, употреба на медикаменти, здравна профилактика, индекс на телесната маса, разпространение на тютюнопушенето и употреба на алкохол.

Равнището на субективното здраве се оценява с помощта на показателя "относителен дял на лицата с влошено здраве", т.е. относителният дял на анкетираните, самооценели здравето си като "задоволително", "лошо" и "много лошо".

Един от основните показатели, които се изчисляват в резултат на здравното интервю, е очакваната продължителност на живота в добро здраве, който обобщава данните за смъртността и физическата недееспособност в една интегрална характеристика.

Къде може да се намери статистическа информация за здравеопазването?

Всяка година НСИ издава сборник "Здравеопазване", в който се публикуват резултатите от регулярните статистически изследвания, провеждани от НСИ и НЦЗИ. Печатното издание съдържа основни методологически пояснения.

Данни от статистическите наблюдения в областта на статистиката на здравеопазването се публикуват в "Статистически спрачник" и публикация "България – Статистическа панорама" (предварителни данни) и в "Статистически годишник" (окончателни данни). Данни за умиранията по причини на смъртта се публикуват и в сборник "Население".

Данни по основни показатели в областта на здравеопазването се представят чрез пресъобщения на интернет страницата на НСИ и се предоставят на потребители при поискване по установения в НСИ рег.

На интернет страницата на НСИ (www.nsi.bg) е включена методологията на статистиката на здравеопазването, както и основни таблици с данни за смъртността по причини, здравната мрежа и други. ■

ДОХОДИ, РАЗХОДИ И ПОТРЕБЛЕНИЕ НА ДОМАКИНСТВА

**Кога в България е започнало наблюдението
на домакинските бюджети?**

Всяка година Националният статистически институт (НСИ) изследва доходите, разходите и потреблението на домакинствата. Първото изследване на бюджетите на домакинствата е на почти 90 години. В началото на миналия век изследванията са единични и са обхващали определени групи от населението – домакинства на работници и служители и домакинства на селяни. При тези изследвания изборът на домакинствата не е правен в съответствие с теорията на репрезентативните изучавания.

Началото на изучаване на бюджетите на домакинствата с прилагане на представителни за цялото население извадки у нас е поставено през 1951 г., като редовни изследвания се провеждат от 1953 година.

- В зависимост от прилаганите методи за избор на домакинства-та, изучаването на бюджетите на домакинствата в по-ново време се разделя на два периода. Първият обхваща годините от 1953 до 1961 г., а вторият – от 1962 г. до настоящия момент. През двета периода е приложен методът на случаен (стохастичния) подбор на домакинствата. През първия период изборът на домакинствата е извършван на основата на отраслов принцип и не обхваща всички категории домакинства, а през втория – на териториален принцип, като в извадката са представени всички категории домакинства. Поради различия в избора и в обхватата на домакинствата, данните от изучаването на бюджетите на домакинствата между двета периода не са съпоставими.

Защо се изследват домакинските бюджети?

Основната цел на изучаването на бюджетите на домакинствата е да се получат надеждни и точни данни за доходите, разходите, потреблението и други елементи на жизненото равнище на населението, както и за изменението в тях, които настъпват по години.

Какво е значението на резултатите от изследването?

Тези изследвания дават възможност на управляващите – както на държавната и местната администрация, така и на бизнеса, обективно да оценяват промените в един от най-важните аспекти на качеството на живот в страната – финансовите възможности на семействата и какви нужди хората покриват с тях, дали има разлика в доходите и разходите на семействата в различните региони, какви регионални или национални политики са подходящи, как да се развира фирменията политика за договаряне на работни заплати и т.н.

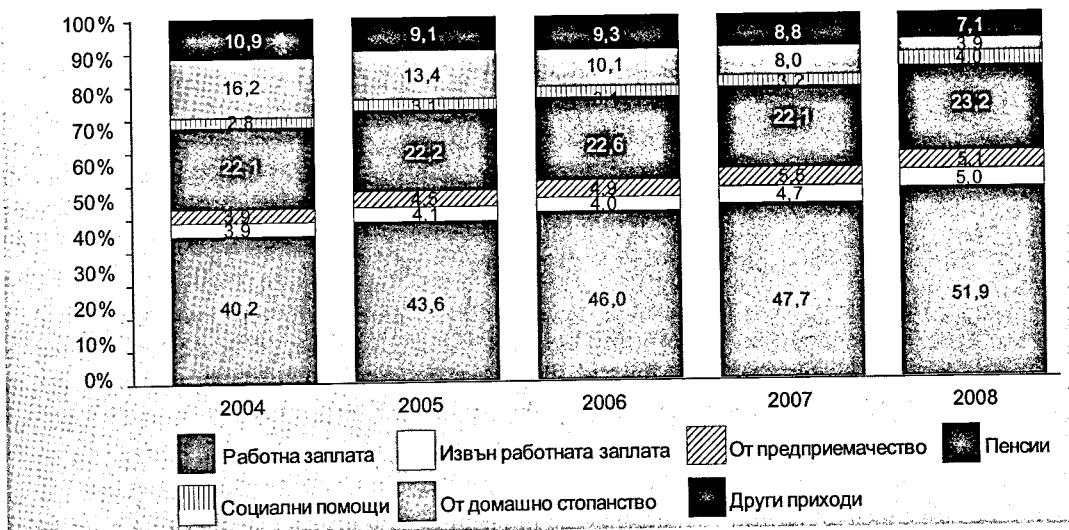
Показателите може да служат за формиране на насочени социални политики – например социално подпомагане на определени групи хора, здравна политика, реалистично планирана върху доходите на семействата, регионална политика за развитие. Данните се използват и от банковите чиновници при определяне на мащабите и местоположенията на клоновите си мрежи, за рекламни кампании, насочени към целеви групи според доходите и разходите им, от инвеститорите, които обикновено търсят по-евтина работна ръка и т.н.

ДОХОДИ, РАЗХОДИ И ПОТРЕБЛЕНИЕ НА ДОМАКИНСТВАТА

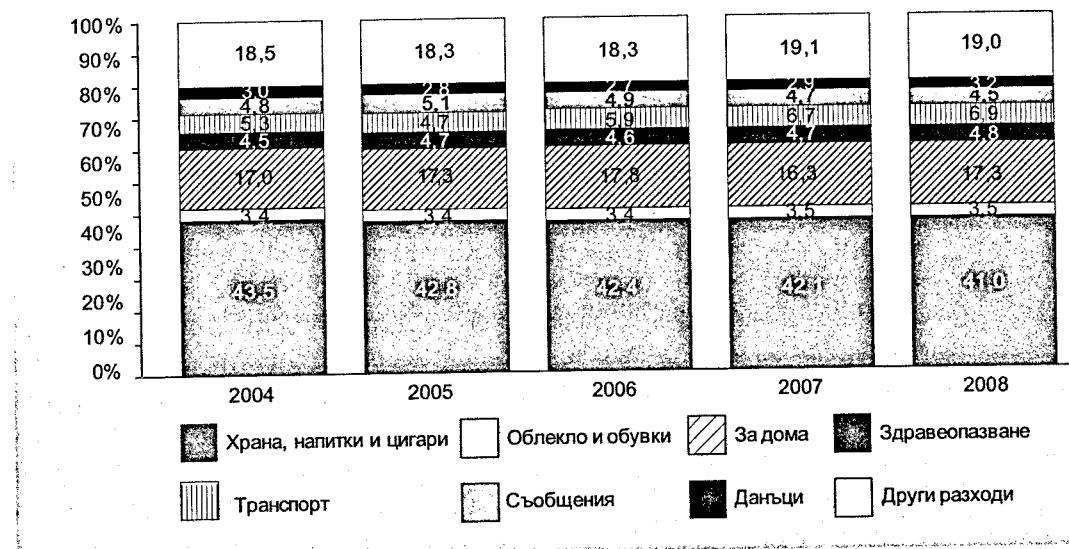

Какво означава домакинство?

СТРУКТУРА НА ОБЩИЯ ДОХОД НА ДОМАКИНСТВАТА

СТРУКТУРА НА ОБЩИЯ РАЗХОД НА ДОМАКИНСТВАТА

Единица на наблюдението е всяко случайно избрано обикновено домакинство, независимо от броя на лицата, тяхното имуществено и лично положение.

За обикновено домакинство се приема:

- Едно лице, което живее самостоятелно, храни се отсъдно и има свой отделен бюджет.
- Две или повече лица, които живеят в едно жилище или в част от жилище, хранят се заедно и имат общ бюджет, независимо от това дали имат роднински връзки помежду си. За членове на домакинството се смятат и лицата, които временно отсъстват – деца, учащи, лица на лечение в болници, санатории и други здравни заведения.

Не се смятат за членове на домакинствата лицата, които са напуснали и са образували ново домакинство, както и лицата, постъпили да живеят постоянно в колективни домакинства. Колективните домакинства не са обект на изучаване на домакинските бюджети.

Как се подбират домакинствата за изследването?

Общата съвкупност, от която се образува извадката за изучаване на бюджетите на домакинствата, представлява всички домакинства в страната.

При образуване на извадката се прилага дългостепенен гнездови подбор на териториален принцип, както следва:

- на първата степен се избират преброителни участъци (гнезда);
- на втората степен се определят домакинствата за наблюдение.

Изборът на териториалните единици се извършва чрез подбор с вероятност, пропорционална на броя на населението в тях. В избраниите преброителни участъци (гнезда) се изготвят списъци на домакинствата, подредени по възходящ ред, в зависимост от броя на лицата в тях. Този признак има тясна корелационна зависимост с изучаваните признаци – доход, разход и потребление на едно лице. От съставените списъци с подборна стълка се избират по 6 домакинства от всяко гнездо.

От 2002 г. обемът на извадката е 3000 домакинства. Избраните домакинства се наблюдават за период от една година.

ДОХОДИ, РАЗХОДИ И ПОТРЕБЛЕНИЕ НА ДОМАКИНСТВАТА

В изследването на домакинските бюджети е заложен принципът на доброволното участие на случайно попадналите в извадката домакинства. Всяко случайно избрано домакинство, което не желае или няма възможност да сътрудничи на изследването, се подменя с друго от същото гнездо и със същия брой членове.

Как се провежда наблюдението?

В подготовката и провеждането на изследването на домакинските бюджети участват Националният статистически институт, териториалните статистически бюра, анкетьорите и избраните за наблюдение домакинства.

Прилагат се методът на записване на данните в дневник от един от членовете на наблюдаваното домакинство и методът на беседа между анкетьора и членовете на домакинството.

Събират се данни за социално-демографските характеристики на домакинството и членовете му, както и благоустройството и снабдеността на жилищата със стоки за дълготрайна употреба.

Наблюдаваните домакинства водят редовно записвания в дневника за:

- Всички парични разходи, правени ежедневно през месеца, за хранителни продукти, нехранителни стоки, услуги и други;
- Всички парични приходи от работна заплата, обществено осигуряване, домашно стопанство и други;
- натуралните постъпления и разходите за хранителни продукти и нехранителни стоки;
- преработените сировини и получените продукти от преработка;
- членовете на домакинството – сведения за дни на отсъствие, брой на човекодните на хранене, настъпили промени, касаещи домакинството или отделни негови членове.

Анкетьорите посещават домакинствата най-малко два пъти в месеца. При посещенията те провеждат подробна беседа с членовете на домакинството, проверяват пълнотата и достоверността на записаните в дневника данни.

Месечната информация, събрана от домакинствата, се обработва на териториално ниво и се агрегира на национално ниво в НСИ.

Какво се наблюдава?

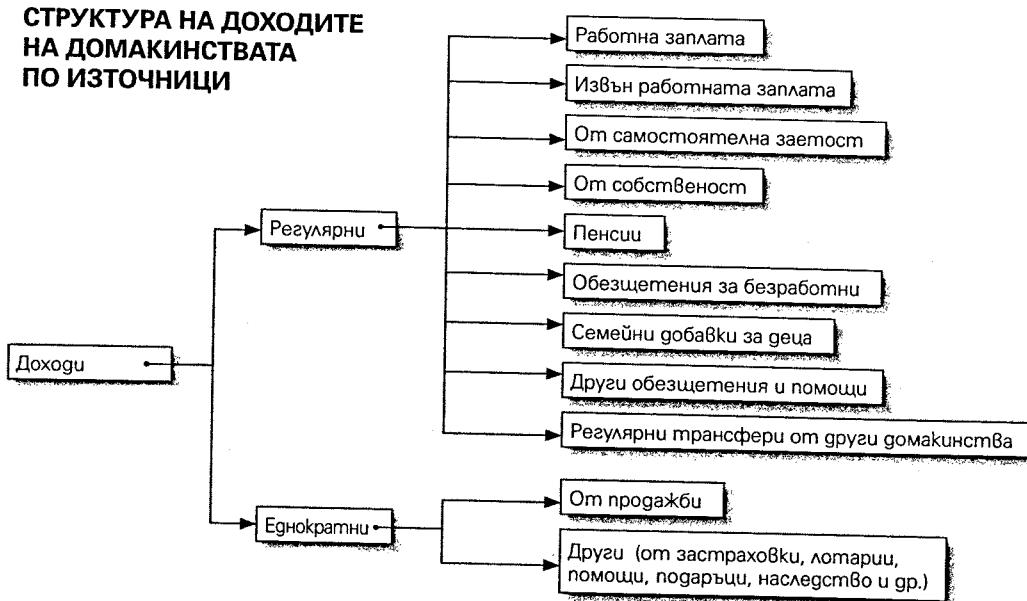
Основните показатели за доходите, разходите и потреблението се оценяват месечно и годишно и се представят под формата на средни величини и относителни дялове.

Оценките на показателите се разработват общо за всички домакинства и по различни групи според:

- местоживееще;
- брой на членовете;
- брой на заетите лица;
- брой на децата под 18 години;
- годишен общ доход на лице;
- децилни групи (по признака "общ доход средно на лице");
- наличие на пенсионери в домакинството;
- професионален статус на главата на домакинството;
- икономически статус на главата на домакинството.

Годишните оценки се получават като средни аритметични премествани величини от месечните оценки по групи, обособени по съответните признания.

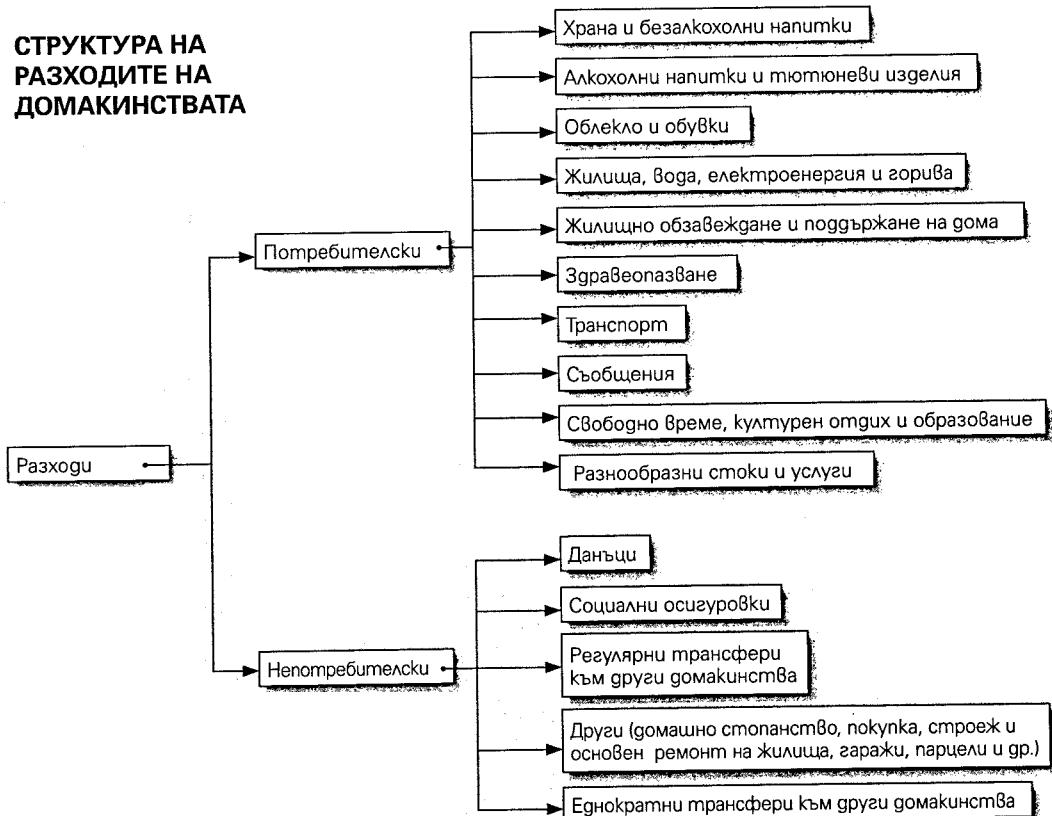
СТРУКТУРА НА ДОХОДИТЕ НА ДОМАКИНСТВАТА ПО ИЗТОЧНИЦИ

ДОХОДИ, РАЗХОДИ И ПОТРЕБЛЕНИЕ НА ДОМАКИНСТВАТА

СТРУКТУРА НА РАЗХОДИТЕ НА ДОМАКИНСТВАТА

Речник на термините

- **Доходите на домакинствата** представляват всички приходи на домакинствата и членовете им през периода на участие в наблюдението.
- **Общият доход** включва паричния и остойностените натурали приходи.
- **Доходите** се когато според Класификация на приходите, разработена за нуждите на изследването на домакинските бюджети и хармонизирана от 2008 г. с изискванията на Евростат за EU-SILC.
- **Потреблението на домакинствата** представлява количествата консумирани хранителни продукти и напитки при домашни условия и не включва консумацията в заведения за общество хранене. Показателите за потреблението по позициите на Класификацията на индивидуалното потребление по цели (COICOP) в частта ѝ за храна и напитки се изчисляват с помощта на балансов метод и се представят средно на лице.
- **Разходите на домакинствата** представляват всички средства, изразходвани от домакинствата и техните членове през периода на участие в наблюдението. Разходите биват общи и парични. Общият разход включва паричния и остойностените натурали разходи. Разходите се когато според приемата от Евростат Класификация на индивидуалното потребление по цели – изследване на домакинските бюджети (COICOP-HBS).

БРУТЕН ВЪТРЕШЕН ПРОДУКТ

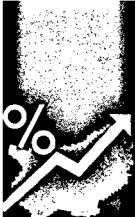
Какво измерва брутният Вътрешен продукт?

Когато си задаваме въпроса "Къде сме ние?", най-често в помощ идва сравнението на страните по измерения брутен вътрешен продукт (БВП). Брутният вътрешен продукт е най-често използваният показател и ако се направи анкета сред бизнеса и администрацията, вероятно ще се окаже и най-популярният статистически показател заедно с инфлацията. Това е така, защото БВП е основният макроикономически показател, който характеризира цялостното развитие на икономиката на една страна. Той измерва количеството произведени стоки и услуги в рамките на даден период в една страна. БВП е най-често използваният показател при международни сравнения за степента на икономическо развитие на държавите и за проследяване на развитието на националните икономики във времето.

Как се изчислява брутният вътрешен продукт?

БВП може да се изчисли по три различни метода:

- От гледна точка на производството, като сума от брутната добавена стойност на различните институционални сектори или различните индустрии, плюс данъците, минус субсидиите;
- От гледна точка на потреблението, като сума от използванието през периода стоки и услуги от институционалните сектори (крайното потребление и бруто капиталообразуване) плюс външнотърговското салдо (плюс износа, минус вноса на стоки и услуги);

БВП по крайното използване може да се представи в следната формула:

$\text{БВП} = \text{крайно потребление (индивидуално и колективно потребление)} + \text{брутно капиталообразуване} + \text{износ на стоки и услуги} - \text{внос на стоки и услуги}$.

- Като сума от плащанията на наемите работници, нето данъците върху производството и митата от вноса, брутния оперативен излишък и смесения доход.

Защо БВП е един от най-важните статистически показатели?

БВП е основен и важен статистически показател, защото съчетава няколко различни свойства:

- Обединява цялостното икономическо производство в една мярка, която лесно се възприема, разбира и оценява;
- Основава се на последователна и съпоставима рамка от детализирани сметки, в които всички дейности се трансформират и представят в парична стойност;
- Основава се на утвърдена, международно съвместима методология, която го прави надежден статистически показател в процеса на използване при международни сравнения.

Хората, които се интересуват най-много от БВП, са в правителствените институции – когато разработват проекти, отчети и анализи на бюджета; в банките – когато се определят лихвените проценти; във финансите – когато формират данъчните ставки; в предприятията, в работодателските и синдикални организации – когато преговарят за работните заплати; във всички организации, които планират дейността си за определен период; в пенсионната и здравната система – когато се актуализират приходите и разходите.

Индикаторът БВП на глава от населението е най-популярният измерител на жизнения стандарт. Всеки, който трябва да вземе сериозно обосновано решение за своите или на домакинството си разходи и спестявания, проследява с тенденцията на БВП – нещо, кое то всички сме разбрали след есента на 2008 г., когато започна световната криза.

Европейският съюз, който особено много държи на финансова стабилност, непрекъснато прави съпоставки чрез БВП на страни-

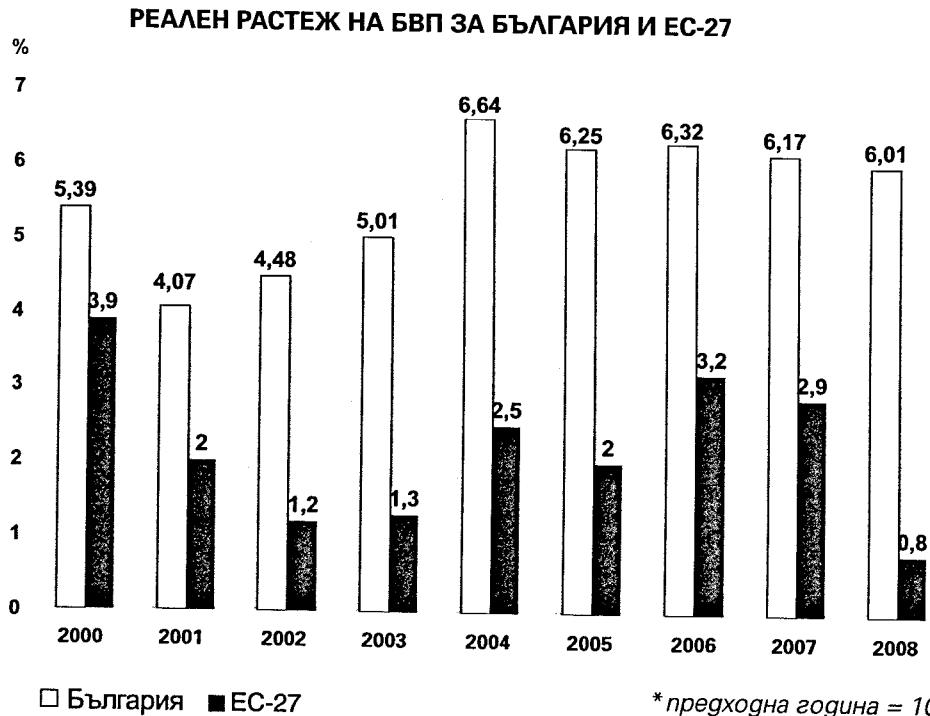

- ▶ те членки и оценява ефективността на техните данъчни системи, балансираността на бюджетите, влиянието на демографските тенденции.

Колко често и за какви периоди се изчислява БВП?

Тримесечните оценки за БВП се разработват в рамките на 70 дни след изтичане на съответното тримесечие. Те се съгласуват с всеки цикъл на ревизии на годишните данни – предварителни, окончателни, окончателни след разработване на таблици "Ресурс/Използване". При съставянето на сметки за текущото тримесечие в резултат на методологически промени и въвеждане на нови регламенти на Европейската комисия се налагат ревизии на данните както в текущи, така и в съпоставими цени на тримесечия от текущата година, а понякога и на тримесечия от предходни години. Целта на тези ревизии е подобряване на съответствието и сравнителността на данните за различните периоди.

Всички данни са на разположение на интернет страницата на НСИ: <http://www.nsi.bg>, тема "Брутен вътрешен продукт".

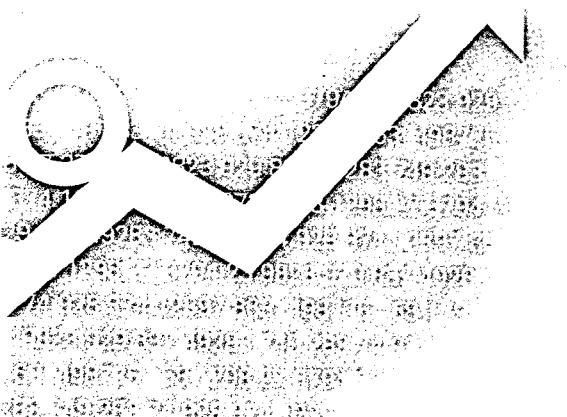

Речник на термините в изследването за БВП

- **"Бруто"** В БВП означава, че потреблението на основен капитал (т.е. амортизацията на капитала като машини и сгради) не се отчита.
- **"Вътрешиен БВП"** означава, че се включват всички производства на територията на страната, независимо от националността на производителя.
- **Индивидуалното потребление на домакинствата** се състои от крайните потребителски разходи на домакинствата, крайните потребителски разходи на правителството за предоставени индивидуални услуги на домакинствата и крайните потребителски разходи на предприятията с нестопанска цел.
- **Колективното потребление** се измерва с крайните разходи на правителството за колективни услуги, предоставени на обществото – като цяло, разходи за отбрана, заплати на държавните служители и др.
- **Бруто образуването на основен капитал** включва разходите за придобиване на дълготрайни нефинансови активи, включително увеличението на незавършеното строителство.
- **Изменението на запасите** включва изменението на запасите от суровини и материали, незавършеното производство, готовата продукция и стоките за препродажба в предприятията и изменението на запасите на домакинствата, резултат от нетърговски дейности.
- **Външнотърговското салдо** като компонент на крайно използвания БВП представлява разликата между стойността на изнесените и внесените стоки и услуги.
- **Брутен опериращ излишък/брутен смесен доход** е балансираща статия и е измерител на резултата от производствената дейност на стопанските единици. Изчислява се като разлика между компенсацията на наемите лица и нето данъците върху производството и вноса.

ИНВЕСТИЦИИ (БРУТО ОБРАЗУВАНЕ НА ОСНОВЕН КАПИТАЛ)

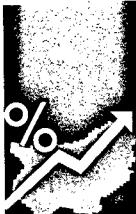
Какво измерва статистиката на инвестициите?

Когато правителствата отчитат успехите си, те винаги се аргументират с "високите инвестиции" по време на тяхното управление. Това е вярно, защото обемът на инвестициите в една страна е основната предпоставка за икономическия растеж.

Инвестициите се измерват със стойността на нарастването на наличността на активите и представляват увеличение на производствения потенциал в бъдеще.

Освен терминът инвестиции, съгласно националните сметки, се използва и терминът бруто образуване на основен капитал (БООК). Бруто образуването на основен капитал включва направените разходи за придобиване на дълготрайни материални и нематериални активи, намалени с приходите от продажба на съществуващите дълготрайни активи през даден отчетен период, включително подобренето на дълготрайните нефинансови непроизведени активи.

ИНВЕСТИЦИИ (БРУТО ОБРАЗУВАНЕ НА ОСНОВЕН КАПИТАЛ)

Показателят се измерва чрез стойността на инвестициите за придобиване на дълготрайни материални и нематериални активи, използвани в производствения процес за период повече от една година, съгласно изискванията на Европейската система на сметки (ЕСС'95), и на практика включва следните активи: трайни наследства, продуктивни и работни животни, сгради, машини, съоръжения и оборудване (вкл. направените разходи за неизвъедени в действие дълготрайни материални активи – т.нар. незавършено строителство), транспортни средства, стопански инвентар, дълготрайни нематериални активи като програмни продукти, геологопроучвателни и проучвателно-проектантски работи и други.

Бруто образуването на основен капитал не включва потребителските разходи за покупка на лични превозни средства, разходите на производствените единици за дребен стопански инвентар и оборудване, закупените материали за производство и гр.

Какво е значението на инвестициите?

Инвестициите се определят от икономическите анализатори като основен макроикономически показател за състоянието на икономиката не само в текущия момент, но и като фактор за бъдещата възвращаемост на капитала и съответно икономическото развитие. Те са важен елемент при оценката на капиталовата производителност и ефективност.

Най-важно значение имат следните видове активи, групирани съгласно класификацията на активите на ЕСС'95 и включени в националните сметки:

- култивирани активи;
- транспортни средства;
- други машини и оборудване;
- сгради;
- друго строителство и строителни конструкции;
- нематериални дълготрайни активи.

Къде може да намерите статистически данни за инвестициите?

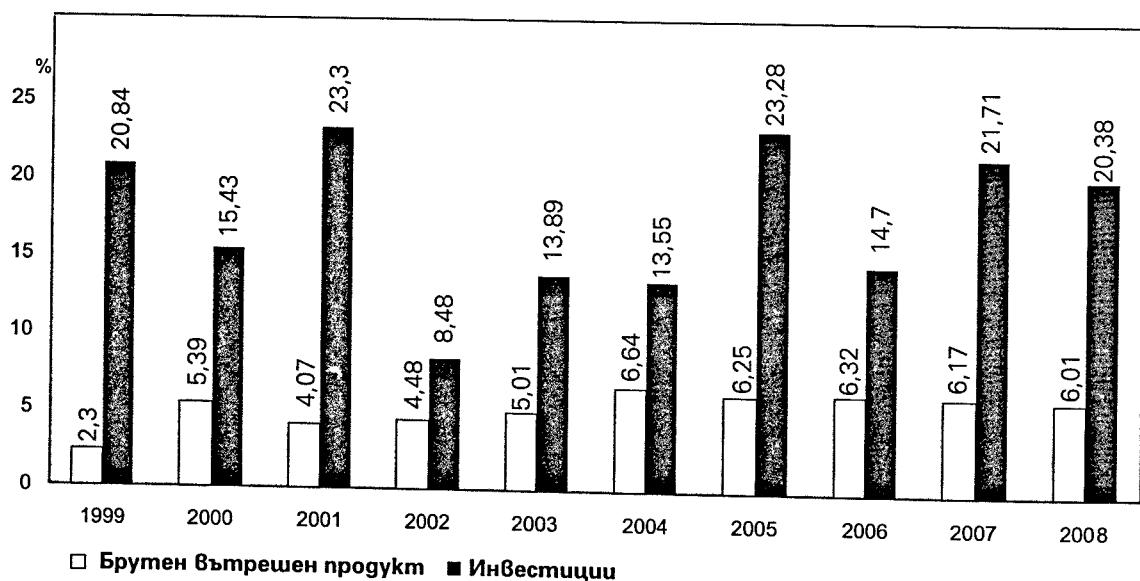
НСИ публикува тримесечни и годишни данни общо за активите, включени в Бруто образуването на основен капитал, в текущи и съ-

поставими цени. Разработените оценки на показателя в динамични редове по средногодишни цени на определена базисна година – по цени от 2000 година за период 1995-2001 г. и по цени от 2001 година за период 2002-2009 г. се основава на преизчисления чрез използването на индексите на физически обем за всяко тримесечие към съответното тримесечие на предходната година.

РЕАЛЕН РАСТЕЖ НА ИНВЕСТИЦИИТЕ И НА БВП ЗА ПЕРИОДА 1999 - 2008 Г.

Данните са налични на интернет страницата на НСИ, тема "Брутен Вътрешен продукт" – www.nsi.bg

ДЪРЖАВНА ФИНАНСОВА СТАТИСТИКА

Защо НСИ се занимава с държавната финансова статистика?

Фискалната рамка на Европейския Валутен съюз изисква публичност на държавните финанси както за страните в Еврозоната, така и за тези извън нея. На практика Европейската комисия извършва контрол на спазването на бюджетната дисциплина в рамките на Европейската стабилност и Пакта за растеж, според които страните членки не трябва да допускат свръх дефицит на държавно управление, т.е. отрицателният баланс на сектор "Държавно управление" не трябва да превишава 3% от брутния вътрешен продукт. Счита се, че Високият дефицит на публичните финанси на дадена страна членка на Европейския съюз може да окаже негативно влияние на другите страни, а така също и на провеждането на общата парична политика.

Европейската комисия наблюдава равнището на наличностите на държавния дълг на страните, което не трябва да надминава 60% от брутния вътрешен продукт.

Дефицит/излишък, брутен държавен дълг на сектор "Държавно управление"

Показателят дефицит (-)/излишък (+) и брутен държавен дълг на сектор "Държавно управление" са важни индикатори, които се използ-

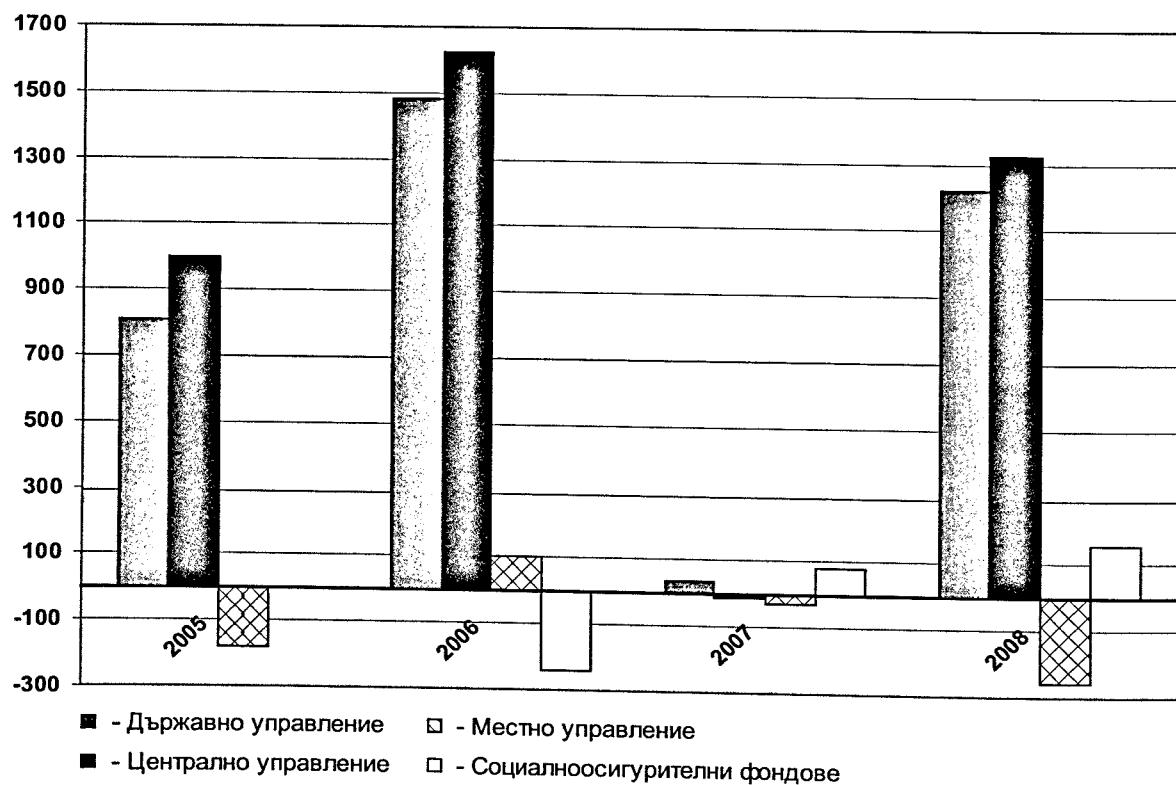

Вам за оценката на фискалната позиция на правителствения сектор. Дефицитът/излишъкът на сектор "Държавно управление" се измерва с нето получени (-)/нето предоставени заеми (+).

Консолидираният брутен сържавен дълг на сектор "Държавно управление" и неговите подсектори е в номинална стойност и е дължим към края на всяка година. Той се предоставя по категории финансово инструменти – ценни книжа, различни от акции, изключващи финансово деривати и заеми.

ДИФИЦИТ/ИЗЛИШЪК НА СЕКТОР "ДЪРЖАВНО УПРАВЛЕНИЕ"

млн. лв.

Източници на информация. Разработване на нотификационни таблици за дълга и дефицита на сектор "Държавно управление"

Нотификационните таблици за дълга и дефицита на сектор "Държавно управление" са разработени в съответствие с изискванията на Ръководството за дълга и дефицита на сектор "Държавно управление", Регламент на Съвета на ЕС № 3605/93, относно прилага-

нето на Протокола на процедурата по свръхдефицита, изменен с Регламент № 2103/2005 по отношение на качеството на статистическите данни.

Сектор "Държавно управление" включва подсекторите "Централно държавно управление", "Местно управление" и "Социалноосигурителни фондове".

Откъде НСИ черпи статистическа информация и как я предоставя? ■■■

Статистическата информация се публикува в интернет страницата на Националния статистически институт (www.nsi.bg, тема "Държавна финансова статистика") във пъти в годината (предварителни данни през април и окончателни през октомври).

Данните се основават на отчета за изпълнение на консолидираната фискална програма (в съответствие с прилаганата национална бюджетната класификация), като са приложени допълнителни преизчисления в съответствие с Възприетите от страните членки на Европейския съюз (ЕС) дефиниции и методологически правила по отношение на обхватта и начина на оценка на трансакциите на сектор "Държавно управление", съгласно Ръководството за дълга и дефицита, разработено от Евростат.

Информацията за дефицита/излишъка и дълга на сектор "Държавно управление" се различава от тази по националната методология основно по това, че трансакциите на сектора се отчитат на начислена основа и се елиминира влиянието на средствата от ЕС в номинационните таблици.

Речник:

Номинационни таблици – таблици, в които се представя динамиката на дълга и дефицита/излишъка на сектор "Държавно управление".

ИНДЕКСИ НА ПОТРЕБИТЕЛСКИТЕ ЦЕНИ И ИНФЛАЦИЯ

Какво представляват индексите на потребителските цени?

Индексите на потребителските цени са едни от най-важните икономически показатели за страната. Те са най-известният икономически показател, изразяващ количествено равнището на инфлация. Точното и обективното измерване на изменението на потребителските цени е крайно необходимо за управлението на икономиката и за наблюдението на покупателната способност на паричната единица.

Индексите на потребителските цени измерват общото относително изменение на цените на стоките и услугите, които се използват от домакинствата за лично (непроизводствено) потребление.

Защо се наблюдават потребителските цени?

Целта на месечното статистическо наблюдение на потребителските цени е да се получат представителни за страната данни за изменението на цените на определен набор от стоки и услуги (т.нар. потребителска кошница) и да се изчислят общи и групови индекси на потребителските цени.

Какво включва потребителската кошница?

Потребителската кошница включва разнообразни стоки и услуги, за които домакинствата харчат парите си като храна, напитки, продукти за лична хигиена и козметика, Вестници и списания, разходи, свързани с жилищата (наеми, текущ ремонти и поддръжка, вода, електро-

ИНДЕКСИ НА ПОТРЕБИТЕЛСКИТЕ ЦЕНИ И ИНФЛАЦИЯ

енергия, топлоенергия и др. горива), жилищно обзавеждане, домакински уреди, както и разходи за здравеопазване, транспорт, съобщения, образование, ресторантни и хотели. Много от тези стоки и услуги са често купувани или се потребяват ежедневно.

Как се измерва инфлацията?

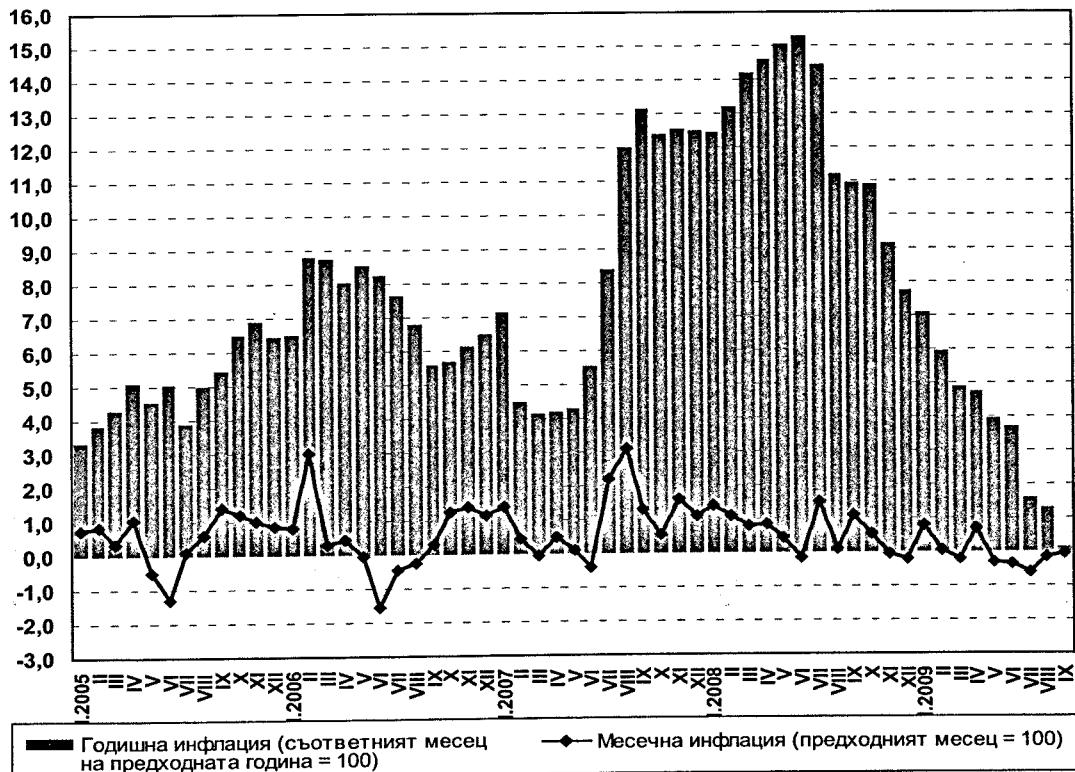
НСИ изчислява следните индекси на потребителските цени:

- Национален индекс на потребителските цени (ИПЦ);
- Хармонизиран индекс на потребителските цени (ХИПЦ);
- Индекс на цените за малка по състав кошница (ИЦМК).

ИПЦ е официален измерител на инфлацията в Република България. Той оценява общото относително изменение на цените на стоките и услугите, използвани от българските домакинства за лично (непроизводствено) потребление.

РАВНИЩЕ НА ИНФЛАЦИЯ

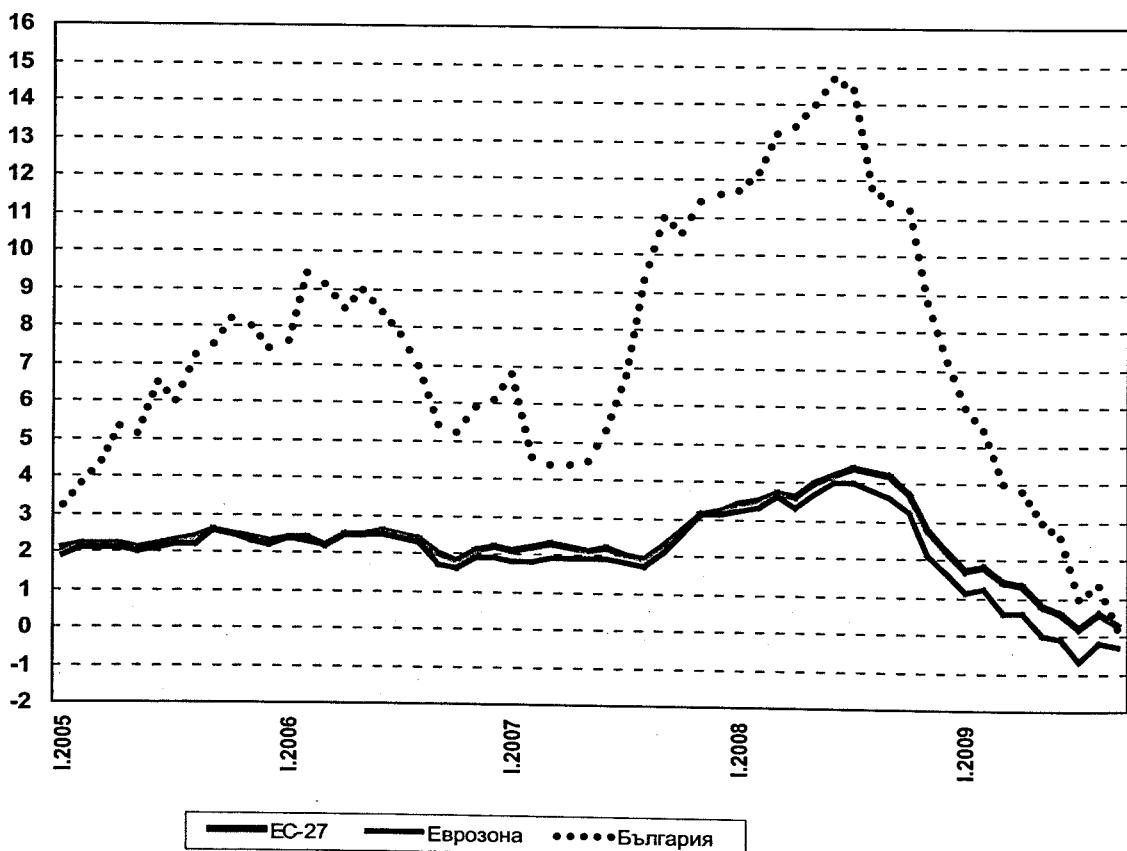
Националният ИПЦ е официален измерител на инфлацията в Република България.

Годишната инфлация е измерена чрез ИПЦ за текущия месец спрямо същия месец на предходната година.

Месечната инфлация е измерена чрез ИПЦ за текущия месец спрямо предходния месец.

ХИПЦ е сравнена мярка на инфлацията на страните от ЕС. Той е един от критериите за ценовата стабилност и за присъединяването на Република България към Еврозоната. ХИПЦ измерва общото относително изменение в равнището на цените на стоките и услугите, използвани за лично (непроизводствено) потребление от всички домакинства (включително институционалните и чуждестранните) на икономическата територия на страната.

ХАРМОНИЗИРАНИ ИНДЕКСИ НА ПОТРЕБИТЕЛСКИТЕ ЦЕНИ (ХИПЦ)

ИНДЕКСИ НА ПОТРЕБИТЕЛСКИТЕ ЦЕНИ И ИНФЛАЦИЯ

Всяка страна членка на ЕС конструира и изчислява ХИПЦ според специфични (хармонизирани) правила (регламенти), определени от Статистическата служба на Европа – Евростат, съгласувани със страните членки.

Ключовите ХИПЦ, изчислявани от Евростат, са:

- *Официален измерител на инфлацията в Европейския съюз (ЕС-27) е ЕИПЦ (Европейски индекс на потребителските цени, както е дефинирано в Регламент 2494/95 на Съвета на ЕС).*
- *Инфлацията в Еврозоната се измерва чрез ИПЦПС (Индекс на потребителските цени на Паричния съюз, както е дефинирано в Регламент 2494/95 на Съвета на ЕС), който е официален показател за инфлацията в Еврозоната.*

ХИПЦ за България е сравнена мярка на инфлацията на страните от ЕС. Той е един от критериите за ценовата стабилност и за присъединяването на Република България към Еврозоната.

И двета индекса, ИПЦ и ХИПЦ, са измерители на инфлацията, но имат различна цел и предназначение.

За какво се използват индексите на потребителските цени?

Основните области, в които ИПЦ намира приложение, са следните:

- Като макроикономически показател – в нашата страна ИПЦ е прием за официален измерител на инфлацията. От една страна, той може да се разглежда като показател за ефективността на правителствената икономическа политика, а от друга – предоставя информация за ценовите изменения в националната икономика на правителството, бизнеса и граждани и се използва от тях за взимане на икономически решения.
- Като дефлатор на стойността на показатели, които нямат собствен ценови измерител, ИПЦ се използва за преизчисляване от текущи в съпоставими цени (цени от минал период) на произведената продукция, добавената стойност, продажбите и т.н.
- Като средство за индексиране на заплати, пенсии и други доходи от страна на правителството, при необходимост, с цел компенсиране на влиянието на инфлацията и защита на покупателната способност на населението.
- Като средство за индексиране на плащания по договори – за актуализация на вземания (задължения), произтичащи от договори за наеми, кредити и други.

ХИПЦ се използва основно за целите на паричната политика, провеждана от Европейската централна банка. ХИПЦ има следните основни приложения:

- В международните сравнения като сравнена мярка на инфлацията на страните членки на ЕС. Чрез ХИПЦ нашата страна може да сравнява равнището си на инфлация с това на другите страни в ЕС.
- Като критерий за ценовата стабилност и за присъединяване на страните към Еврозоната.
- Други приложения – в икономически анализи, прогнози и гр.

ИЦМК е измерител на средното относително изменение на цените на 100 социално полезни и жизнено необходими стоки и услуги, които са от съществено значение за биологичното и социалното съществуване на отделния човек и домакинствата със сравнително ниски доходи.

ИЦМК не е измерител на инфлацията. Предназначението на ИЦМК е:

- да разшири възможностите за анализ на данните на официално регистрираната инфлация за страната и за по-задълбочен и качествен анализ на развиващите се социално-икономически явления и процеси;
- да подпомогне с по-детализирана информация не само социалното управление, но и периодично провежданите преговори между социалните партньори.

Какъв е обхватът на индексите на потребителските цени?

• Население

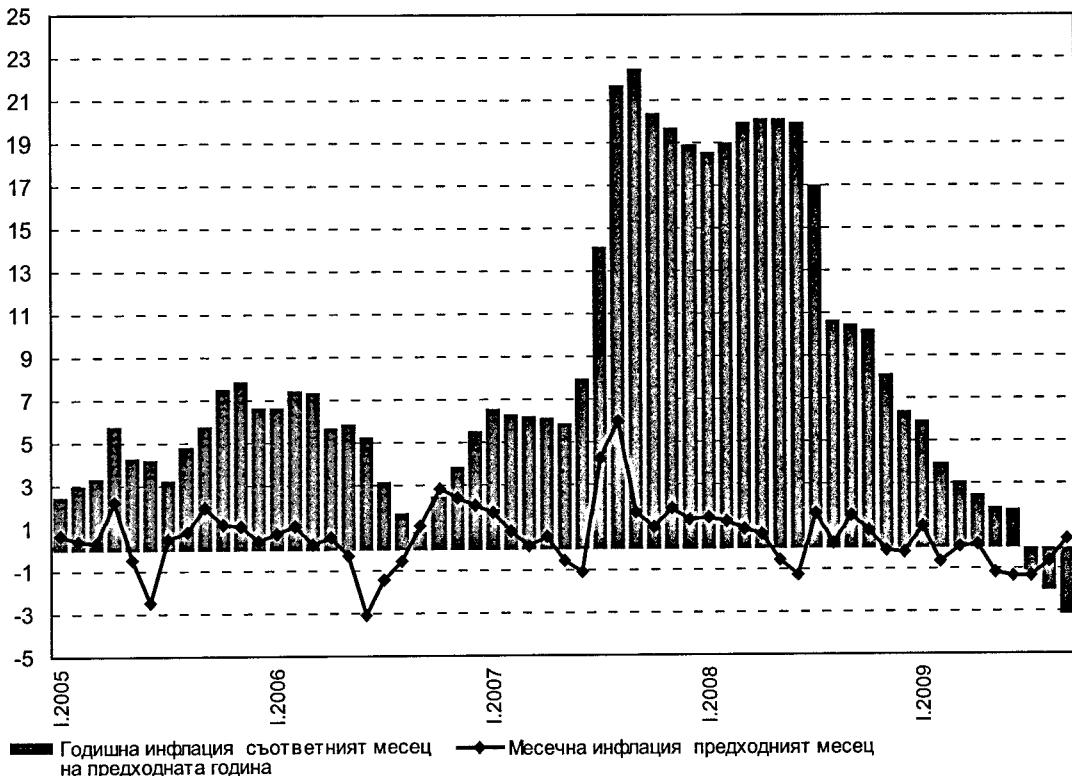
ИПЦ и ХИПЦ се изчисляват от една и съща кошница от стоки и услуги и от едни и същи цени, и чрез приложението на едни и същи статистически методи, но имат различен обхват по отношение на населението.

ИПЦ обхваща потребителските разходи на българските (резидентните) домакинства на територията на страната, докато ХИПЦ включва и потреблението на нерезидентите (чуждестранни граждани), както и потреблението на институционалните (колективните) домакинства на територията на страната.

ИНДЕКСИ НА ПОТРЕБИТЕЛСКИТЕ ЦЕНИ И ИНФЛАЦИЯ

ИНДЕКСИ НА ЦЕНИТЕ НА МАЛКА ПО СЪСТАВ КОШНИЦА (ИЦМК)

ИЦМК се изчислява на базата на малка кошница от 100 социално полезни и жизнено необходими стоки и услуги и обхваща потребителските разходи на най-ниско доходните 20% български (резидентни) домакинства на територията на страната.

• Географски обхват

Индексите на потребителските цени обхващат цялата територия на страната. Всички региони на страната са обхванати при формирането на извадката от населени места, в които се наблюдават цените. Населените места се подбират според броя на населението и според обема на реализираните продажби на дребно в тях. В извадката от населените места са включени 28 областни града.

Подбранныте градове са групирани в 3 групи: (1) столица, (2) "големи" градове и (3) "малки" градове, според броя на населението с цел определяне на броя на наблюденията на цените във всяка група. Така в столицата се дефинират най-голям брой наблюдения на цените, в градовете от група (2) – по-малък, а от група (3) – най-малък.

Как се изчисляват индексите на потребителските цени?

ИПЦ се изчислява, като се прилага структурата на крайните парични потребителски разходи (КППР) на българските домакинства. Основен източник на информация за разходите е наблюдението на бюджетите на домакинствата в страната. ИПЦ в текущата година (t) се изчислява при структура на разходите от предходната година ($t - 1$).

ХИПЦ се изчислява с тегла, представляващи относителните дялове по групи стоки на индивидуалното и колективното потребление на всички домакинства (включително институционалните и чуждестранните) на икономическата територия на страната, т.е. КППР на домакинствата, съгласно т.нар. Вътрешна концепция. Основен източник на информация за теглата са данните от националните сметки. ХИПЦ в година t се изчислява с тегла от три години назад.

Теглатата за изчисляване на ИЦМК представляват относителните дялове на паричните разходи на най-нискодоходните 20% домакинства. Източник на информацията за теглата е наблюдението на бюджетите на домакинствата в страната. Този индекс в година t се изчислява с тегла от година $t - 1$.

Допълнителни източници на данни се използват за детайлизирането на теглата за електроенергията, топлоенергията, телекомуникации, тютюневите изделия, лекарствата, горивата, новите автомобили, застраховките, хотелите, книгите и вестниците.

• Използвани класификации

Класификацията на разходите за индивидуално потребление по предназначение, разработена за нуждите на ХИПЦ (COICOP/HICP), се използва при изчисляването на индексите на потребителските цени.

Кога и как се регистрират цените?

Цените на стоките и услугите се регистрират всеки месец, като периодът на регистрация е от 5-о до 25-о число на месеца (не се извършва регистрация през почивните дни и официалните празници).

Повечето от цените се регистрират на регионално ниво от квалифицирани специалисти – служители в териториалните статистически бюра. Всеки месец, по утвърден график, те посещават

избраните търговски обекти и записват регистрираните цени. Цените на електроенергията, мобилните телефони, персоналните компютри, книгите, Вестниците, комплексните услуги за почивка и туристически пътувания и на някои здравни, транспортни и телекомуникационни услуги се регистрират централизирано.

Къде се наблюдават цените?

Цените се регистрират в избрани точки на наблюдение – извадка от магазини, ателиета, ресторани, кафенета и други, в населените места от географския обхват. Подборът се извършва на регионално ниво от специалистите регистратори по цените в териториалните статистически бюра. Броят и структурата на наблюдаваните търговски точки се определят така, че да се осигури оптимален брой регистрации, които са достатъчни за изчисляването на изменението на цените на всяка от наблюдаваните стоки и услуги. Броят на търговските точки се определя пропорционално на броя на населението в областните центрове и на реализирания стокооборот в съответните търговски обекти. В извадката се включват обекти, които:

- реализират голем обем продажби на дребно за населението;
- предлагат асортиментно разнообразие от стоки, достатъчно представителни за съответните групи елементарни агрегати.

Обхванати са основните форми на търговия: хипермаркети, супермаркети, универсални и специализирани магазини, кооперативни пазари. Покупките по пощата и по интернет не са включени, поради незначителния им дял. Цените на персоналните компютри, мобилните телефони, фиксираните и мобилните телефонни услуги се регистрират от интернет сайтовете на съответните доставчици.

Как се подбират стоките и услугите?

Регистрират се цените на специално подбрани представителни продукти – извадка от стоки и услуги (потребителска кошница). Подборът и спецификацията на продуктите се извърша съвместно от служителите в Централното управление на НСИ и регистраторите в териториалните статистически бюра.

Прилагат се следните процедури по подбор и спецификация на стоките и услугите представители:

- използване на данните от наблюдението на домакинските бюджети за първоначален подбор на стоките и услуги представител;
- използване на алтернативни източници на данни за дефиниране на характеристиките на подбраните продукти (административни източници, интернет сайтове на доставчиците и т.н.);
- използване на експертното мнение и практическия опит на регистраторите по цените, когато информацията на първите дава предходни етапа е недостатъчна за дефиниране на подбрани продукти;
- използване на техниката на целеви подбор.

Спецификациите на отделните стоки/услуги имат различно ниво на детайлзираност, включващи характеристика като грамаж, вид на опаковката, размер, материал, модел и т.н. Използват се дава вида спецификации: точни и по-общи. Доколко детайлни ще бъдат спецификациите, зависи от естеството на продукта. Ако продуктът има много характеристики, които са определящи за цената, тогава спецификацията е по-точна. Детайлизирани спецификации се използват за автомобилите, лекарствата, горивата и за някои хранителни продукти и услуги. За повечето стоки и услуги се използват по-общи спецификации.

Конкретната разновидност на стоките/услугите, чиято цена ще се регистрира в търговския обект, се избира от регистраторите на цените. Те са инструктирани да изберат типичната разновидност на продукта:

- която е най-продаваната в наблюдения търговски обект;
- която отговаря най-точно на предварително определените характеристики на продукта, включен в извадката за наблюдение на цените.

Как се изчисляват индексите на потребителските цени?

Индексите на потребителските цени се изчисляват при верижна база по формулата на Ласпер. След приключването на регистрацията на цените се изчислява средна национална цена за всяка стока и услуга от потребителската кошница. Всеки месец индексът (изменението на цените) се изчислява чрез отнасяне на средната национална цена към средногодишната цена от предходната година на съответната стока или услуга. Индексите на групите на най-ниските нива на агрегация се изчисляват по формулата на непретеглена средна геометрична. Индексите на високите нива на агрегация и общият индекс се изчисляват по формулата на Ласпер като претеглена средна аритметична от индексите със съответните им тегла.

- Специфични методи и процедури при изчисляването на индексите

При изчисляването на индексите на потребителските цени се прилагат специфични техники и процедури за контрол на качеството на данните за цените, третиране на липсващите наблюдения на цените и извършването на замени, третиране на промените в качеството на наблюдаваните продукти, на намаленията на цените и на сезонните продукти, въвеждане на нови и значими стоки и услуги и ревизии на индексите.

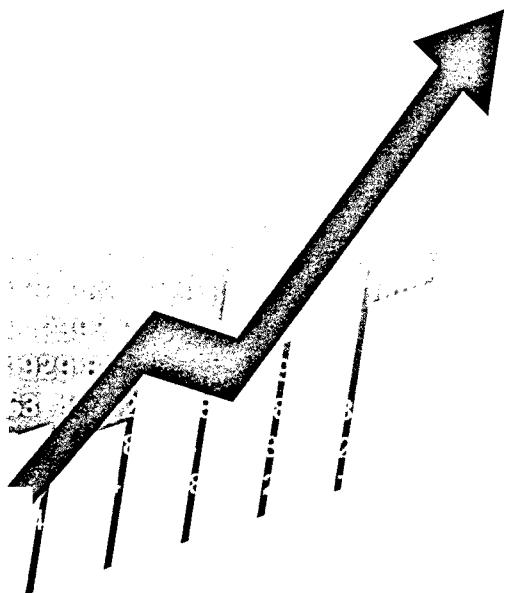
Кога и къде се публикуват данните за индексите на потребителските цени?

Индексите на потребителските цени се публикуват съгласно Календара за разпространение на информацията – между 12-о и 14-о число на месеца, следващ отчетния месец.

Данните за индексите на потребителските цени, които се публикуват всеки месец, обхващат: ИПЦ при база 1995 = 100, ХИПЦ при база 2005 = 100 и съответните индекси спрямо предходния месец, спрямо съответният месец на предходната година и спрямо декември на предходната година, както и средногодишните индекси на потребителските цени.

Методологията за индексите на потребителските цени, данните за ИПЦ, ХИПЦ и ИЦМК и пресъобщенията се публикуват в интернет сайта на НСИ (тема „Цени“) и в следните публикации на НСИ:

- „Статистически справочник“ – годишно издание на НСИ, раздел „Инфлация“;
- „Статистически годишник на Република България“, раздел „Индекси на потребителските цени“.

БИЗНЕС ТЕНДЕНЦИИ И НАБЛЮДЕНИЕ НА ПОТРЕБИТЕЛИТЕ

Каква е същността на изследването?

Изследванията на бизнес тенденциите или накратко наречените бизнес наблюдения заедно с наблюдението на потребителите се отличават от традиционните статистически изследвания по начина на събиране на информацията. За разлика от традиционната статистика, която регистрира вече случили се събития, в това наблюдение се обобщават субективни оценки и очаквания. От икономическите агенти (бизнес мениджъри и потребители) се търсят мнения за актуални или очаквани промени в икономическата ситуация през следващите 3 до 6 месеца или оценки за текущото състояние. На анкетираните се предоставят ограничен брой варианти на отговор (обикновено 3 или 5), конструирани така, че да създават възможност за степенуване на отговорите от оптимистични, през неутрални към пессимистични, като с резултатите от наблюденията се цели да се улови посоката на изменение на изследваните показатели.

БИЗНЕС ТЕНДЕНЦИИ И НАБЛЮДЕНИЕ НА ПОТРЕБИТЕЛИТЕ

Информацията за бъдещето е изключително важна за управлението на всички нива, което прави бизнес наблюденията и наблюдението на потребителите изключително добър източник на информация за ранно сигнализиране на промени в икономиката.

Кой и как може да използва резултатите?

Правителства и изследователски институти в много страни по света използват резултатите от изследването за анализиране на бизнес циклите и предсказване на цикличните точки на обръщане в общата икономическа активност.

Фактът, че давате наблюдения съдържат и прогнозна оценка както от страна на бизнеса, така и от страна на потребителите, прави това изследване сравнително обективна основа за предвиждане развитието на икономиката. Инвеститорите, банкерите, менеджърите са основни потребители на резултатите.

Предпочитанията на Европейската комисия към данните от бизнеснаблюденията и наблюдението на потребителите са породени от това, че информацията от тези анкети е изключително бърза (достъпна за ЕК за всички страни членки в края на отчетния месец), данните за всички компоненти са налични едновременно и не търсят ревизии, наблюденията са по хармонизирана методология, а това от своя страна, осигурява сравнимост между страните и улеснява агрегирането на данните за тях.

Кои са обектите на наблюдение?

Единицата на наблюдение е предприятието. Предвид това информация, която се събира, а именно субективни оценки и очаквания за предимно вътрешни и по-рядко външни за предприятието икономически променливи, анкетираното лице е ръководителят на предприятието. Значимостта на тези субективни мнения (оценки и очаквания) е, че те влияят върху поведението на икономическите субекти, тъй като поведението се определя не само от обективните условия, но и от субективната интерпретация на тези условия.

На какви въпроси отговарят анкетираните?

С въпросниците на бизнес наблюденията и наблюдението на потребителите се събират мнения, а не числа.

Първият тип Въпроси от бизнеснаблюденията се отнасят за актуалната или очакваната посока на промяна на икономически променливи като производство, конкурентна позиция на пазара, продажни цени и други. Вариантите на отговор са представени на тристепенна ординална скала, формулирани по следния начин:

- "Увеличение", "Без промяна", "Намаление" или
- "Подобрява се", "Не се променя", "Влошава се".

Вторият тип Въпроси се отнасят до равнището на икономическата променлива, сравнено в известна степен с идеално равнище, наречено "нормално", "достатъчно", "задоволително за сезона".

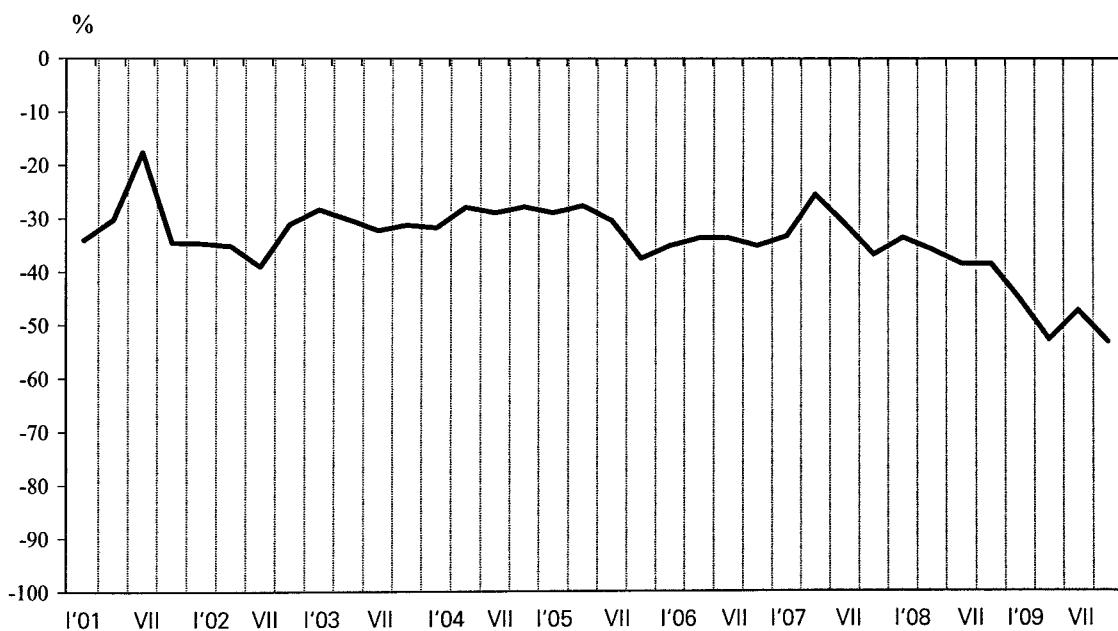
Във Въпросника не се дава дефиниция или критерий за "нормалност". Оставя се на лицето да вложи в тази категория своята субективна представа или идея.

Третият тип Въпроси по изключение изискват количествена информация, например за процента на натоварване на мощностите на предприятието. Друг количествен въпрос се отнася за осигуреността на производството с поръчки, измерена в брой месеци. Инвестиционната анкета в промишлеността събира също количествена информация за инвестиционни планове на предприятията от промишлеността.

При наблюдението на потребителите Въпросите се отнасят до актуалната или очаквана посока на изменение на променливи, засягащи домакинството на анкетираното лице, като финансово състояние, намерения за покупки, спестявания и гр., а така също, отнасящи се до макроикономически променливи като инфлация, безработица, обща икономическа ситуация в страната и т.н. Вариантите на отговор са представени на петстепенна скала. Отговорът "не мога да преценя" не участва в изчисляването на баланса на мненията.

ПОКАЗАТЕЛ НА ДОВЕРИЕТО НА ПОТРЕБИТЕЛИТЕ

Колко често се прави наблюдението?

Бизнеснаблюденията в промишлеността, строителството, търговията на дребно и сектора на услугите се провеждат всеки месец по хармонизирана програма на Европейската комисия (ЕК). Анкетирането се провежда в първата половина на текущия месец и резултатите се отнасят за същия месец.

Резултатите от бизнес наблюденията се обявяват в последната седмица на текущия месец около 28-о число чрез интернет. Не покъсно от 4 работни дни преди края на текущия месец резултатите се изпращат по електронна поща в Европейската комисия в Брюксел, където се използват за изчисляване на обобщени показатели за ЕК.

Информацията от бизнес наблюденията е изключително навременна и отразява в максимална степен текущата икономическа ситуация поради факта, че от провеждането на наблюденията до обявяването на резултатите от наблюдението минават 2 седмици, а данните се отнасят за месец, за който традиционната статистическа информация се публикува в госта по-късен срок (най-рано един месец след приключване на отчетния период).

- Наблюденията на бизнеса и потребителите събират и прогнозна информация.

Как се изчисляват резултатите?

Независимо че с бизнес наблюденията не се събират числа, а мнения, то логично е да се счита, че мнението за увеличаване на производството, износа и т.н. например тежи повече, ако е дадено от голяма фирма в сравнение със същото мнение на малката фирма. Претеглянето на резултатите има своите основания във факта, че приносът в икономическата активност на различните фирми е различен и има връзка с техния размер (машаб или пазарен дял).

От гледна точка на отрасъла, приносът на всеки отрасъл в икономическата активност е пропорционален на добавената стойност, която той носи за икономиката.

Как се интерпретират резултатите?

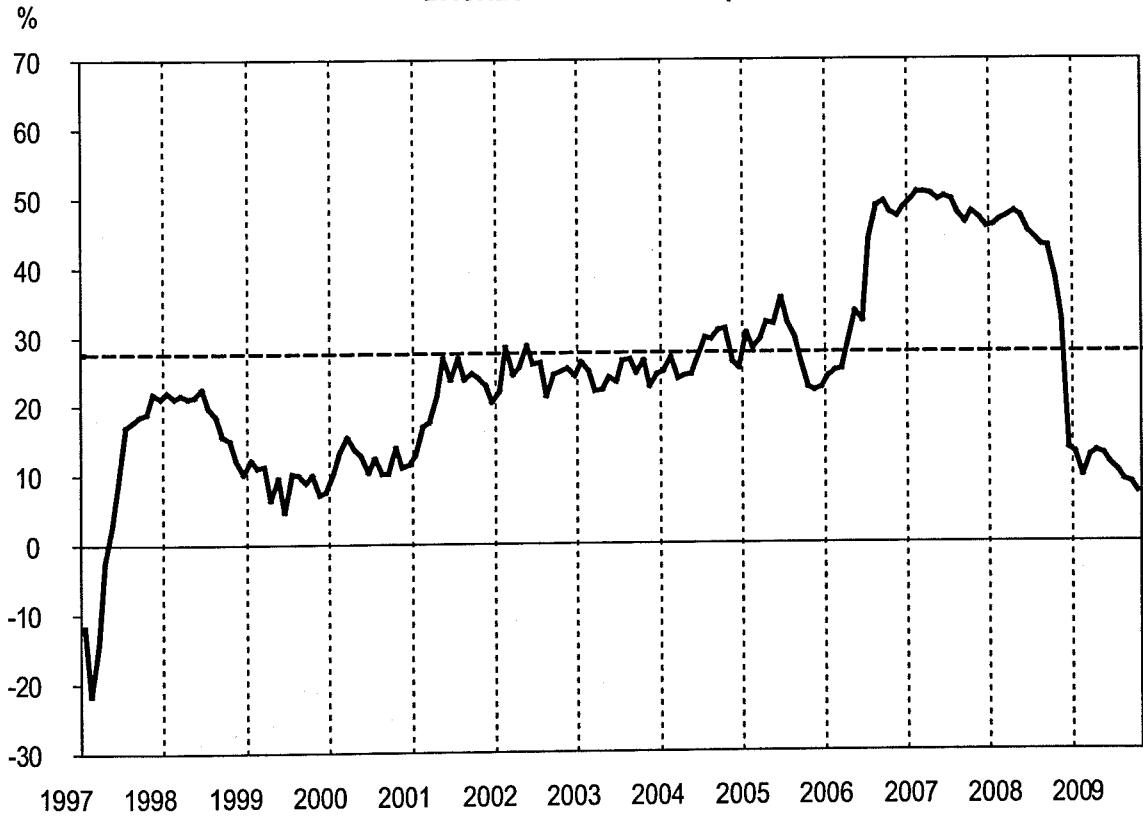
При интерпретацията на резултатите, извлечени чрез описателни въпроси и субективни мнения, е необходимо да се спазват определени правила.

Важно е да се има предвид точната формулировка на въпроса. Не е без значение дали той се отнася за посока на промяна в производствената активност например, или за сравняване на равнището на запасите от готова продукция с някакво идеално ниво, наречено нормално или достатъчно. Във втория случай този въпрос отразява по-скоро търсенето и продажбите, отколкото действителното ниво на запасите.

Едно бизнес наблюдение за един месец дава статична картина на ситуацията, докато динамичните редове на балансите дават полезна индикация освен за промяната в мненията още и индикация за фактическата промяна в променливата. Точното число на баланса практически не е от съществено значение. Важна е тенденцията в поведението на променливата. Покачването на балансите показва предимно повишаване на оптимизма за развитието на дадена променлива например, а комбинацията на редове от балансови показатели може да покаже тенденцията в цялостния бизнес климат в страната.

БИЗНЕС КЛИМАТ – ОБЩО

Къде може да намерите данните?

Данните са публикувани на интернет страницата на НСИ на адрес www.nsi.bg, тема "Бизнес наблюдения".

КРАТКОСРОЧНА БИЗНЕС СТАТИСТИКА

С какво се занимава краткосрочната бизнес статистика?

Краткосрочната бизнес статистика наблюдава четири основни раздела: индустрия, строителство, търговия и други услуги. Индикаторите, с които работи краткосрочната бизнес статистика, са:

Раздел	Стандартни статистически показатели
Промишленост	Индекс на цени на производител на вътрешния пазар Общ индекс на цени на производител в промишлеността Индекси на промишленото производство Индекси на оборота в промишлеността Индекси на оборота на вътрешния пазар в промишлеността Индекси на оборота на международния пазар в промишлеността
Строителство	Индекси на строителното производство Издадени разрешителни за строеж на нови сгради Разгъната застроена площ на нови сгради, за които са издадени разрешителни за строеж Жилища в нови жилищни сгради с издадени разрешителни за строеж
Търговия; ремонт на автомобили и мотоциклети	Индекс на приходите от продажби в сектор "Търговия, ремонт на автомобили и мотоцикли"

Индикаторите на краткосрочната бизнес статистика са инструменти за формулиране и наблюдение на икономическата и на паричната политика не само за България, но и за целия Европейски съюз (ЕС). Данните се събират месечно и се използват и за изчисляването на други показатели като например за брутния вътрешен продукт.

Класификацията на икономическите дейности (КИД-2008) се прилага в краткосрочната бизнес статистика. Класификацията на икономическите дейности съвпада със Статистическата класификация на икономическите дейности (NACE Rev. 2), прилагана в ЕС.

От януари 2009 г. базисната година при изчисляването на показателите, представени във формата на индекси в краткосрочната бизнес статистика, се сменя от 2000 на 2005 година. Данните за годините от 2000 до 2008 са преизчислени по КИД-2008, пребазирани към новата базисна 2005 година.

1. ПРОМИШЛЕНОСТ

Какво показва индексът на промишленото производство?

Индексът на промишленото производство е най-важният краткосрочен икономически бизнес показател, който има за цел да измери месечните изменения в промишленото производство. Месечното наблюдение позволява да се проследи икономическото развитие в най-ранния му стадий, т.е. навременният индекс на промишленото производство разкрива във възможно най-кратък срок посоката и динамиката на развитието на икономиката. Изследването няма за цел да измери действителното равнище на производството и оборота, а да се оцени изменението на производството между две времеви периода.

Каква е технологията?

Информация за изчисляване на индексите се получава от месечното наблюдение на продажбите и запасите от готова продукция на промишлените предприятия.

При изчисляването на месечния индекс на промишленото производство стойността на продукцията се получава, като от всички приходи от продажби на промишлените предприятия (включително приходите от продажби на сировини и материали) се изважда балансовата стойност на продадените стоки, след което се коригира с изменени-

ето на запасите от готова продукция. В данните на предприятията по тези показатели се включва и информацията за странничните, непромишлените дейности.

За изчисляване на индекса на промишленото производство НСИ използва метода на дефлираниите обеми* на произведената продукция.

• **Обхват, модел и обем на извадката**

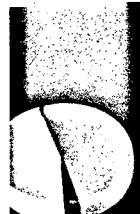
Индексите на промишленото производство се изчисляват за икономическите дейности от: добивната промишленост, преработващата промишленост и производството и разпределението на електрическа и топлинна енергия и газообразни горива и доставянето на вода.

Съвкупността от промишлени фирми включва 30 500 единици, от които се формира наблюдавана съвкупност от около 10 000 промишлени предприятия с над 10 заети. От тях месечно се наблюдава извадка от 3400 предприятия, които формират 97.8% от оборота на промишлените предприятия.

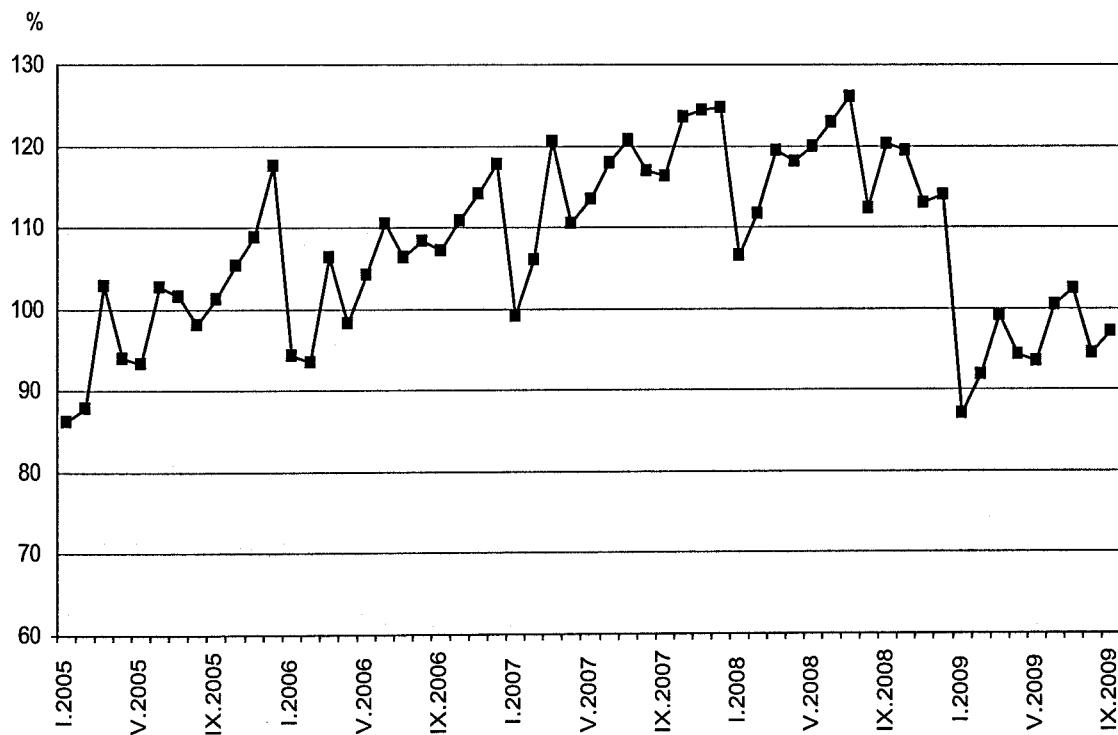
Прилаганият извадков метод е "Стратифицирана случайна извадка", при която предприятията се стратифицират първо по групи (3-значен цифров код на КИД-2008) и след това във всяка група по броя на заетите. Предприятията с повече от 100 заети се наблюдават изчерпателно. За предприятията от 10 до 99 заети е направена случайна извадка, а предприятията с по-малко от 9 заети не се наблюдават месечно.

• **Оценка на неотговорилите (заместване на липсващите стойности)**

Към неотговорилите се подхожда много внимателно поради влиянието, което те оказват върху оценките. При оценяване на стойностите на неотговорилите предприятия от изчерпателната група оценки се правят за всяко предприятие по отделно, като се използват различни методи за заместване на липсващи стойности. При оценяване на стойностите на неотговорилите предприятия от извадковата група се използва методът на заместване със средните продажби за извадката за съответната отраслова група, към която принадлежи предприятието. Това се постига чрез преизчисляване на теглата на групите, в които има неотговорили.

ИНДЕКС НА ПРОМИШЛЕНОТО ПРОИЗВОДСТВО
(2005 г.=100)

2. ИНДЕКС НА СТРОИТЕЛНАТА ПРОДУКЦИЯ

Какво показва индексът на строителната продукция?

Индексът на строителната продукция е показател за дейността на отрасъл "Строителство". Месечните индекси показват краткосрочните изменения на строителната продукция между две сравнявани периода. Тази информация може да се използва за анализ на текущото състояние на строителството в страната, както и за краткосрочни прогнози за бъдещото му развитие.

Методологията, която се прилага при статистическото наблюдение, е хармонизирана с изискванията на Регламент 1165/98 и променящият го Регламент 1158/2005, отнасящи се до краткосрочната бианес статистика, което е гаранция за получаване на съпоставими данни с другите страни от Европейския съюз (ЕС).

Какви са моделът и обемът на извадката?

За наблюдението се използва представителна извадка от 2300 строителни предприятия, които формират 75% от оборота на строителните предприятия. Генералната съвкупност от всички строителни фирми включва 14 330 единици, от които около 6900 строителни предприятия с над 5 заети. От тях се извлича извадка, която се наблюдава месечно.

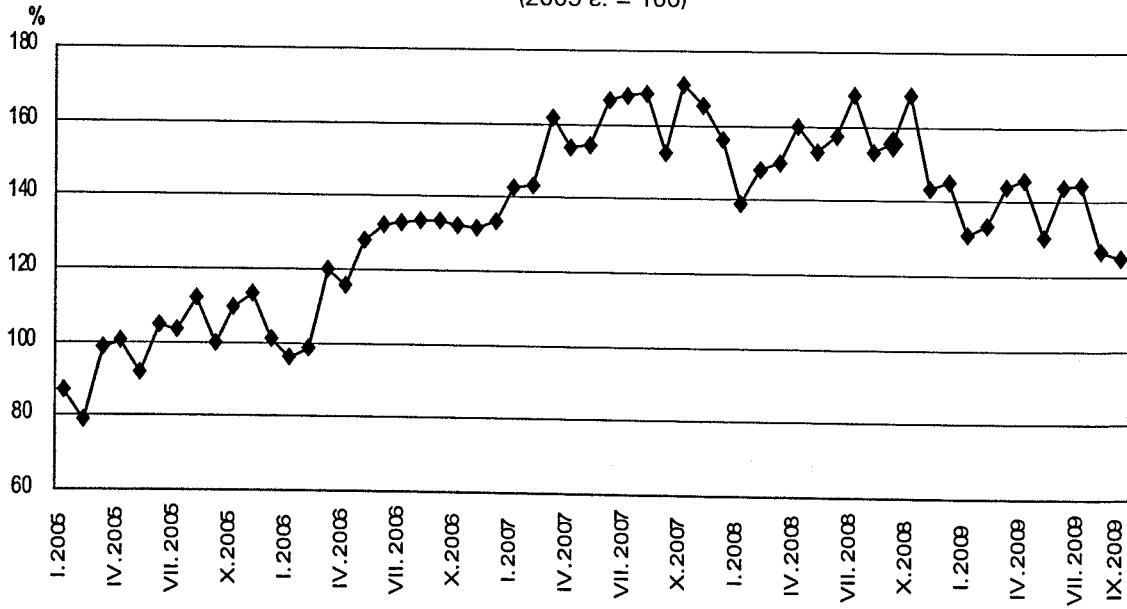
Предприятията с повече от 30 заети се наблюдават изчерпателно. За предприятията с от 5 до 14 заети и от 15 до 29 е направена случаина извадка, а предприятията с по-малко от 5 заети не се наблюдават месечно.

Съгласно Класификацията на сградите и строителните съоръжения сградното строителство включва строителството на жилищни и нежилищни сгради, а гражданско/инженерното строителство – инфраструктурното строителство на пътища, мостове, тръбопроводи, електропроводи, далекосъобщителни и други строителни съоръжения.

Двете класификации са в интернет страницата на НСИ.

ИНДЕКС НА СТРОИТЕЛНОТО ПРОИЗВОДСТВО

(2005 г. = 100)

3. ТЪРГОВИЯ, РЕМОНТ НА АВТОМОБИЛИ И МОТОЦИКЛЕТИ

Какво е значението на изследването?

Индексите отразяват изменението на оборота между две сравнявани периода. Това по правило са отчетният месец, отнесен към предходния и към съответният месец на предходната година, но динамичните редове дават възможност за сравнение на всеки произволно избран месец от реда към друг такъв. Индексите показват краткосрочните тенденции в развитието на търговския сектор, динамиката в търсения и предлагането на стоки и услуги и текущите промени в структурата на потреблението и служат за икономически анализ, оценки и краткосрочни прогнози.

Оборотът се измерва месечно чрез индекси по текущи и съпоставими цени, изчислени за всички групи търговски дейности.

Как се изчисляват показателите?

Оборотът включва стойността на всички приходи от продажби на собствена продукция, купени и продадени в същия вид стоки (без допълнителна преработка), предоставени услуги и продадени сировини и материали, включително начислените акцизи, които са фактуирани през отчетния период. Тук не се посочва стойността на приходите, класифицирани като финансови или извънредни, а също и приходите от продажби на собствени дълготрайни активи. В стойността на оборота не се включват и начислените данъци от вида на данъка върху добавената стойност (ДДС), които са за сметка на крайния потребител.

Индексите се изчисляват за всички търговски дейности, групирани в 19 самостоятелни групи. Най-важните от тях, от гледна точка на икономическа значимост и практическо използване, са индексите общо за сектор "Търговия, ремонт на автомобили и мотоциклети"; за търговията с автомобили и мотоциклети, техническо обслужване и ремонт; за търговията на едро; търговията на дребно и в нея групите "Хранителни стоки, напитки и тютюневи изделия" и "Нехранителни стоки". Месечно се публикуват индексите за още 13 структуроопределящи съставни групи в търговията на едро и търговията на дребно, но данните за всички останали наблюдавани групи също са на разположение при поискване.

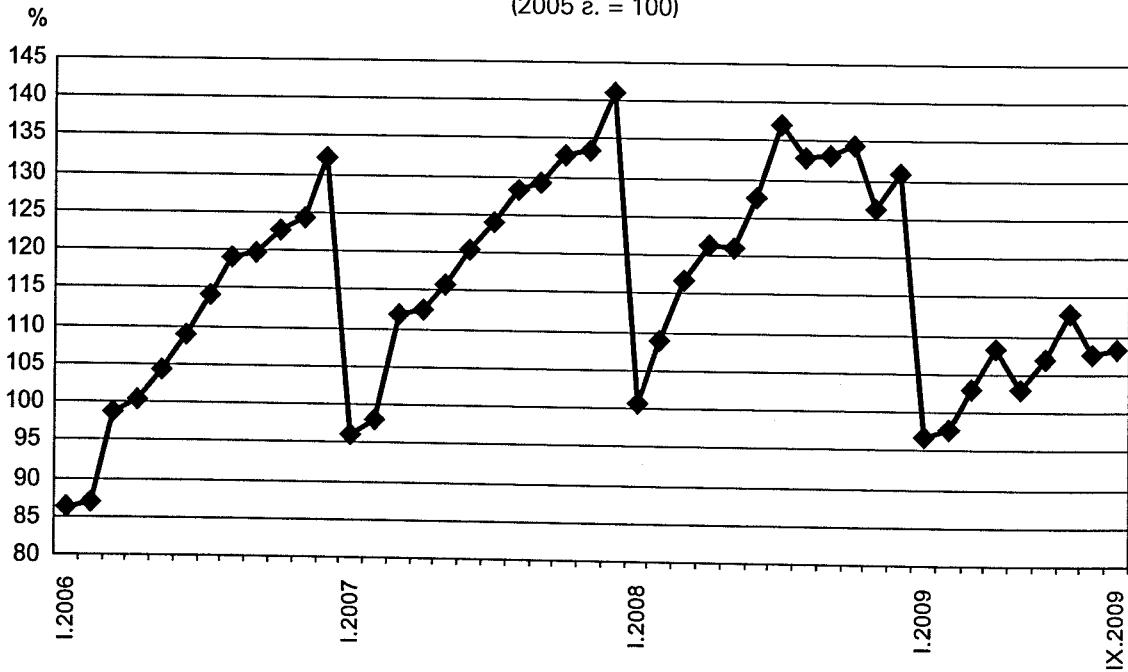

За изчисляване на индексите се използва стратифицирана случаена извадка, която се формира по гъва критерия – икономическата дейност на предприятието и размера на годишния оборот за последната отчетена година. Предприятията с годишен оборот под 10 хил. лева не подлежат на наблюдение.

Предприятията от извадката попълват оборота си за отчетния месец в специален формуляр и го изпращат в структурите на Националния статистически институт за обработка. Индексите за всяка наблюдавана група се изчисляват като отношение между месечния оборот на предприятията от групата и средномесечния оборот на същата група през базисната година.

ИНДЕКСИ НА ПРИХОДИТЕ ОТ ПРОДАЖБИ

(2005 г. = 100)

дни след края на отчетния месец. Информацията съдържа базисните индекси (индекси при база 2005 г.), както и индекси спрямо предходния месец и спрямо съответния месец на предходната година.

Всеки месец подготвяните материали за индекса на промишленото производство, индекса на строителната продукция и индексите на оборота в търговията и ремонта на автомобили и мотоциклети се публикуват на интернет страницата на НСИ, тема "Краткосрочна бизнес статистика".

Резултатите от изследването на промишленото производство, строителната продукция и оборота, както и на търговията и ремонта на автомобили и мотоциклети се публикуват в специализираната тримесечна публикация "Основни краткосрочни показатели".

Речник:

**Дефлирани обеми – за изчисляване на индекса на промишленото производство НСИ използва метода на дефлирани обеми на произведената продукция. При този метод се сравнява стойността на произведената продукция по съпоставими цени между две периода, като влиянието на изменението на цените се изолира с помощта на подходящи индекси на цени на производител (дефлатори).*

СТРУКТУРНА БИЗНЕС СТАТИСТИКА

Какво представлява структурната бизнес статистика?

Структурната бизнес статистика (СБС) осигурява данни за характеризиране на икономиката посредством наблюдение на предприятията, които са класифицирани по икономически дейности. Получените резултати позволяват сравнения на стопанската дейност в рамките на страните и между тях, като представят информация за икономическото развитие на пазарните дейности по години. Данните от СБС могат да бъдат използвани и като инструмент за икономически анализ, за други изследвания и в политиката при вземане на решения.

Структурната бизнес статистика дава представа за структурата и развитието на икономическите дейности. СБС може да даде отговор на това колко се произвежда и колко работни места има в определена икономическа дейност, дали има промяна или "преместване" от индустриския сектор към сектора на услугите или обратно и доколко тази тенденция е значителна, каква е средната работна заплата по сектори, колко продуктивен е отделен сектор от икономиката и колко печеливш е той.

СБС се занимава с т. нар. бизнес икономика, която включва индустрията, строителството и услугите. СБС не работи със земеделския сектор, горите, риболова, публичната администрация и с т. нар. непазарни сектори като здравеопазването и образованието.

Наблюдението по Структурна бизнес статистика е изчерпателно, задължително, годишно изследване. Според чл. 20 (1) от Закона за статистика всички единици, извършващи стопанска дейност, са длъжни да участват в изследванията, описани в Националната статистическа програма, включително и за СБС, както и да предоставят изискванията данни на Националния статистически институт и на органите на статистиката.

За какво се използват данните от изследването?

Изчислените показатели дават възможност за анализ на събитията и структурните промени в дейността на предприятията и предоставят основна информация за изготвяне на пазарни анализи и вземане на бизнес решения. В допълнение, те са основата за изчисляване на брутния вътрешен продукт (БВП) и за оценката на основните макроекономически категории на националните сметки. Изследването по СБС осигурява резултати от проучването на предприятията, инвестиции, заетостта и трудовите разходи, както и инвестициите в научни изследвания, развитието и човешките ресурси. Целта на структурната бизнес статистика е да отразява дейността на предприятията и да осигурява международно сравними данни.

Какво наблюдава структурната бизнес статистика?

Структурната бизнес статистика описва икономиката чрез наблюдение на предприятията, извършващи една или повече дейности на едно или повече места и произвеждащи стоки или услуги за трети лица. Определят се в съответствие с българската статистическа практика – само една юридическа единица е отговорна за дадено предприятие, т.е. юридическата единица съвпада с предприятието. Променливата за определяне на основната дейност е оборотът, според който предприятието е класифицирано по Класификация на икономическите дейности (КИД-2008) на ниво клас (4-цифрен код).

Какво обхваща структурната бизнес статистика?

Наблюдаваната съвкупност включва предприятията, независимо от юридическата им форма и големина, които извършват пазарни дейности и са класифицирани в сектори от B до N и от P до S по КИД-2008*. Обхватът на наблюдението е в съответствие с изискването на Регламент (ЕО) № 295/2008 по СБС, който представлява и регуляторна база за извършване на изследването и включва приложенията: "Общ модул", "Промишленост", "Търговия", "Строи-

- телство", "Застрахователни услуги", "Кредитни институции", "Пенсионни фондове", "Бизнес услуги" и "Бизнес демография".

Какъв период обхваща изследването?

Периодът, обхванат от едно изследване по СБС, е финансова година, която в България се равнява на една календарна година, наречена референтен период. Годишните въпросници по СБС са задължителни за предприятията и обхващат отчетен период от 1 януари до 31 декември.

Какви класификации има и какво представляват те?

- Класификация на икономическите дейности (КИД-2008) – прилаганата система за кодиране съвпада с Европейската класификация на икономическите дейности по NACE Rev 2, като най-ниското ниво на детайлизация е клас (4-цифрен код).
- Класификация на териториалните единици за статистически цели в България (NUTS) – връзките между националното и европейско ниво на класификацията е както следва:
 - *NUTS 0 – страната (България);*
 - *NUTS 1 – Северна и Югоизточна България*
 - Югозападна и Южна централна България;
 - *NUTS 2 – Статистически райони;*
 - *NUTS 3 – Области.*
- Класификация на продуктите по икономически дейности (КПИД-2008) – напълно съответства на европейската Класификация на продуктите по икономически дейности (CPA).

До 2007 г. се използва Националната класификация по икономически дейности (НКИД-2003). Всички класификации за изготвяне на информацията по СБС изцяло отговарят на Европейските стандарти.

Как се събират и изчисляват данните?

Статистическо изследване

Предварителните и окончателни данни по СБС за нефинансовите предприятия се събират чрез набор от счетоводни и статистически въпросници. Използват се два типа въпросници в зависимост от размера на предприятията и вида на тяхното счетоводно записване:

- "Годишен отчет на нефинансовите предприятия, съставящи баланс" – подробен въпросник, изготвян от НСИ, който се попълва от предприятията, прилагащи двустранни счетоводни записвания (това са предимно големите и средни по размер предприятия);
- "Годишен отчет на едноличните търговци, които не подлежат на задължителен финансово обект" – опростен въпросник, който се изготвя главно от предприятията, прилагащи едностранно счетоводно записване.

За финансовите предприятия се предоставят окончателни данни от следните източници:

- Годишен отчет на застрахователните предприятия;
- Годишен отчет на пенсионните фондове;
- Годишна статистическа справка на БНБ за кредитните институции;
- Специфични справки на Комисията за финансово надзор.

Статистически бизнес регистър

Генералната съвкупност на изследването по СБС се формира от статистическия бизнес регистър, наречен Регистър на статистическите единици (РСЕ). Правилата за достъп до него са определени чрез Вътрешна нормативна уредба, според която се изисква спазването на поверителна политика. Обхватът на РСЕ е изчерпателен и съдържа всички регистрирани предприятия от обществения и частния сектор, класифицирани по икономически дейности на ниво клас (4-цифрен код).

Административни източници

Според Закона за статистиката административен източник е регистър или информационна система, създан със закон, съдържащ информация за обектите на статистическите изследвания. До момента за съставянето на показателите по СБС не са използвани пряко административни източници. Данните от тях се използват за идентификация на активните предприятия, както и за заместване на липсващите данни на неотговорилите респонденти. Усилията в бъдеще ще бъдат насочени към по-широкото използване на данни от административни източници за целите на бизнес статистиката.

Националните правила за определяне на първичната конфиденциалност са дефинирани в Закона за статистиката и напълно отговарят на изискванията на Евростат.

Как са основните икономически показатели в изследването?

Брой предприятия

Включва всички предприятия, които са извършвали стопанска дейност през отчетния период, подали са съответният годишен отчет за дейността си и са вписани в Регистъра на статистическите единици (РСЕ). Също така са включени и действащите предприятия под чуждестранен контрол. Тук не са посочени временно преустановилите дейност (неактивни през референтния период) и трайно неактивните единици.

Оборот

Включва стойността на всички приходи от продажби на собствена продукция, купени и продадени в същия вид стоки, предоставени услуги и продадени сировини и материали, включително начислените акцизи, които са фактурирани през отчетния период. Тук не се посочва стойността на приходите, класифицирани като финансови или извънредни, а също и приходите от продажби на собствени дълготрайни активи. В стойността на оборота не се включват и начислените данъци от вида на данъка върху добавената стойност (ДДС), които са за сметка на крайния потребител.

Произведена продукция

Включва стойността на оборота, намалена с балансовата стойност на продадените активи, без тази на собствените дълготрайни активи. Тук се включва и изменението на запасите от продукция и незавършено производство, а също и стойността на направените разходи за придобиване на активи по стопански начин.

Добавена стойност по факторни разходи

Включва стойността на брутната продукция, от която е приспагната стойността на акцизите и разходите за оперативната дейност, без тези за персонала.

Покупки на стоки и услуги

Включва стойността на всички закупени през отчетния период стоки и услуги, предназначени за производствено потребление, продажба в същото състояние или запас.

Разходи за персонала

Включва стойността на всички видове възнаграждения и осигуровки на наемите лица за сметка на работодателя, извършени през отчетния период, включително и задължителните и доброволни осигуровки на работодателите.

Заети лица

Това са всички лица, работещи в дадено предприятие на пълно или непълно работно време, включително сезонните и надомните работници. Тук не се включват лицата, отсъстващи за неограничено време, а също и тези, предоставени по договор от други предприятия.

Предприятия под чуждестранен контрол (FATS)

Статистиката на предприятията под чуждестранен контрол има за цел да осигури международно съпоставими показатели за дейността на предприятията с преобладаващо чуждестранно участие в капитала, в които чуждестранният собственик има водеща роля в управлението на общата политика на предприятието.

Доброто качество на статистиката, относно структурата и дейността на предприятията под чуждестранен контрол в цялата икономика, е изключително важно за оценка на въздействието на тези предприятия върху икономиката на Европейския съюз. Това ще улесни анализа на ефективността на вътрешния пазар и постепенната интеграция на икономиките в процеса на глобализацията.

Данните за показателите се представят по икономически дейности и държави, според произхода на чуждестранния капитал (държавата на действителния ултимативен собственик), и по географски райони. Идентифицирането на предприятията под чуждестранен контрол и определянето на държавата на ултимативния чуждестранен собственик се извършва въз основа на данните от "Справка за чуждестранните преви инвестиции", която е включена в годишния отчет на нефинансовите предприятия.

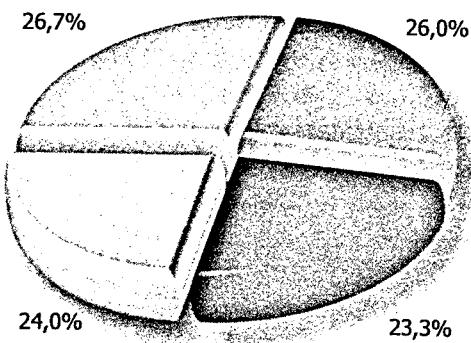
**ДЕЙНОСТ НА ПРЕДПРИЯТИЯТА ОТ ИНДУСТРИЯТА,
СТРОИТЕЛСТВОТО, ТЪРГОВИЯТА И УСЛУГИТЕ ПРЕЗ 2007 Г.**

	Брой предприятия	Добавена стойност по факторни разходи	Заети лица
Индустрия	31 291	12 591 043	752 196
Строителство	18 193	3 414 519	221 176
Търговия	127 443	5 948 727	483 347
Услуги	81 060	8 464 136	503 257
ОБЩО	257 987	30 418 425	1 959 976

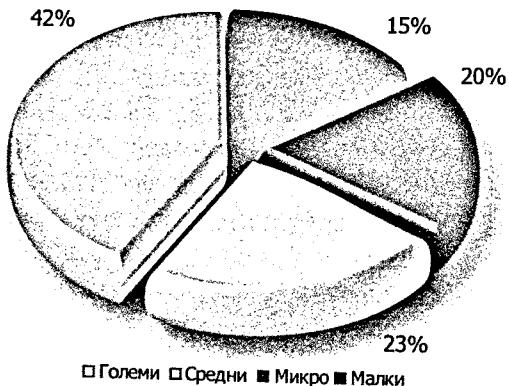
През 2007 г. най-голяма добавена стойност се получава от сравнително малък брой предприятия в индустрията, където и заетостта формира най-голям процент.

**СТРУКТУРА НА ЗАЕТИТЕ ЛИЦА И ДОБАВЕНАТА СТОЙНОСТ СПОРЕД
ГОЛЕМИНАТА НА ПРЕДПРИЯТИЕТО ЗА 2007 Г.**

ЗАЕТИ ЛИЦА

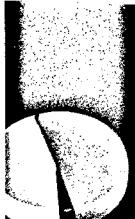

**ДОБАВЕНА СТОЙНОСТ ПО ФАКТОРНИ
РАЗХОДИ**

42%

СТРУКТУРНА БИЗНЕС СТАТИСТИКА

Нефинансови предприятия, определени по групи според броя на заетите лица, са: макро (1-9 заети); малки (10-49 заети); средни (50-249 заети); големи (250 или повече заети). През 2007 г. големите предприятия осигуряват 26.7% заетост и имат най-голям принос в дела на добавената стойност – 41,6%.

ПОКАЗАТЕЛИ ПО СТРУКТУРНИ БИЗНЕС СТАТИСТИКИ НА КРЕДИТНИТЕ ИНСТИТУЦИИ В БЪЛГАРИЯ

Показатели	2005	2006	2007
Брой на предприятията	34	32	29
Брой заети лица	23061	26371	30 189
Балансово число (хил. лв.)	32 885 318	42 201 173	59 135 554
Получени лихви и други подобни доходи (хил. лв.)	1 959 561	2 441 395	3 426 026
Стойност на продукцията (хил. лв.)	2 030 366	2 390 626	3 139 796
Обща стойност на покупките на стоки и услуги (хил. лв.)	754 973	941 802	1 055 426
Добавена стойност по факторни цени (хил. лв.)	1 275 393	1 448 824	2 084 370

ПОКАЗАТЕЛИ ПО СТРУКТУРНИ БИЗНЕС СТАТИСТИКИ НА ЗАСТРАХОВАТЕЛНИТЕ ПРЕДПРИЯТИЯ В БЪЛГАРИЯ

Показатели	2005		2006		2007	
	Общо застраховане	Живото-застраховане	Общо застраховане	Живото-застраховане	Общо застраховане	Живото-застраховане
Брой застрахователни предприятия	20	11	21	15	19	17
Брой заети лица	3499	894	4316	1190	4393	981
Оборот (Брутни начисленi застпр. премии) - (хил. лв.)	920 969	147 578	1 060 768	186 181	1 269 546	235 524
Брутни възникнали искове (хил. лв.)	391 326	51513	421 152	70 186	559 277	78 681
Брутна продукция (хил. лв.)	554 512	143172	606 295	170 341	657 865	216 312
Покупка на стоки и услуги (хил. лв.)	344 806	27795	251 594	18 474	220 697	18 768
Добавена стойност по факторни цени (хил. лв.)	209 706	115377	354 701	151 867	437 168	197 544

* Без клоновете на застрахователи със седалище в страни от Европейското икономическо пространство.

ПОКАЗАТЕЛИ ПО СТРУКТУРНИ БИЗНЕС СТАТИСТИКИ НА ДОБРОВОЛНИТЕ ПЕНСИОННИ ФОНДОВЕ В БЪЛГАРИЯ

Показатели	2005	2006	2007
Брой доброволни пенсионни фондове	8	8	9
Брой членове	551 943	567 772	594 718
Оборот - общо - хил. лв.	99 736	105 210	157 368
Разходи за пенсии - общо - хил. лв.	33 940	54 359	53 435
Инвестиции на доброволните ПФ - хил. лв.	401 949	493 844	655 880
Продукция - хил. лв.	7 687	8 076	15 448

Къде може да бъде намерена пълна информация по СБС?

Данните по СБС са достъпни за потребителите в интернет страницата на НСИ, тема „Структурна бизнес статистика”, и се публикуват съобразно установения срок в Календара за статистически изследвания. Някои ключови показатели и съответните обяснителни бележки се публикуват в Статистическия справочник и в Статистическия годишник. Всички останали показатели са достъпни и осигурени при поискване.

За навременното и качествено удовлетворяване на разнообразните нужди на потребителите е изградена база данни, съдържаща както микроданни, така и преопределени таблици със съответни агрегации по различни критерии.

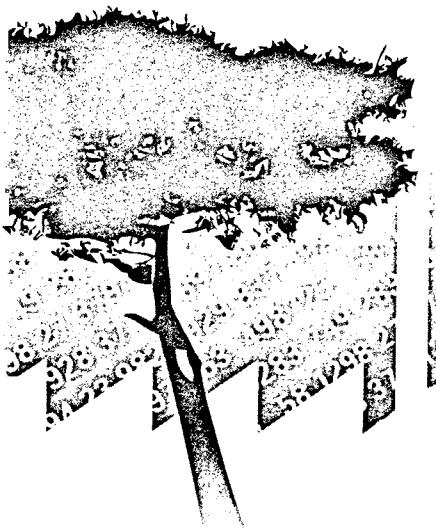
*** Класификация на икономическите дейности (КИД-2008)**

Номер на позиция	Код по NACE Rev.2	Описание
1	Раздел 01	Растениевъдство, животновъдство и лов; спомагателни дейности
	Раздел 02	Горско стопанство
2	Раздел 03	Рибно стопанство
3	Сектор В	Добивна промишленост
4	Раздел 10	Производство на хранителни продукти
	Раздел 11	Производство на напитки
	Раздел 12	Производство на тютюневи изделия
5	Раздел 13	Производство на текстил и изделия от текстил, без облекло
	Раздел 14	Производство на облекла
	Раздел 15	Обработка на кожа; производство на обувки и други изделия от обработени кожи без косъм
6	Раздел 16	Производство на дървен материал и изделия от дървен материал и корк, без мебели; производство на изделия от слама и материали за плетене
7	Раздел 17	Производство на хартия, картон и изделия от хартия и картон
	Раздел 18	Печатна дейност и възпроизвеждане на записани носители
8	Раздел 19	Производство на коц и рафинирани нефтопродукти
9	Раздел 20	Производство на химични продукти
	Раздел 21	Производство на лекарствени вещества и продукти
	Раздел 22	Производство на изделия от каучук и пластмаси
10	Раздел 23	Производство на изделия от други неметални минерални сировини
11	Раздел 24	Производство на основни метали

СТРУКТУРНА БИЗНЕС СТАТИСТИКА

Номер на позиция	Код по NACE Rev. 2	Описание
		Раздел 25 Производство на метални изделия, без машини и оборудване
12	Раздел 26	Производство на компютърна и комуникационна техника, електронни и оптични продукти
		Раздел 27 Производство на електрически съоръжения
		Раздел 28 Производство на машини и оборудване, с общо и специално предназначение
		Раздел 29 Производство на автомобили, ремаркета и полуремаркета
		Раздел 30 Производство на превозни средства, без автомобили
13	Раздел 31	Производство на мебели
		Раздел 32 Производство, некласифицирано дружаде
		Раздел 33 Ремонт и инсталлиране на машини и оборудвания
14	Сектор D	Производство и разпределение на електрическа и топлинна енергия и на газообразни горива
15	Раздел 36	Събиране, пречистване и доставяне на води
		Раздел 37 Събиране, отвеждане и пречистване на отпадъчни води
		Раздел 39 Възстановяване и други услуги по управление отпадъци
16	Раздел 38	Събиране и обезвреждане на отпадъци; рециклиране на материали
17	Сектор F Строителство	
18		Дейности по предоставяне на услуги:
	Сектор G с изключение на 46,77	Търговия: ремонт на автомобилни и мотоциклетни
	Сектор H	Транспорт, складиране и пощи
	Сектор I	Хотелерство и ресторантърство
	Сектор J	Създаване и разпределение на информация и творчески продукти; далекосъобщения
	Сектор K	Финансови и застрахователни дейности
	Сектор L	Операции с недвижими имоти
	Сектор M	Професионални дейности и изследвания
	Сектор N	Административни и спомагателни дейности
	Сектор O	Държавно управление
	Сектор P	Образование
	Сектор Q	Хуманно здравеопазване и социална работа
	Сектор R	Култура, спорт и развлечения
	Сектор S	Други дейности
	Сектор T	Дейности на домакинства като работодатели; нецифрирани дейности на домакинства по производство на стоки и услуги за собствено потребление
	Сектор U	Дейности на екстериториални организации и служби
19	Клас 46.77	Търговия на едро с отпадъци и скрап

СТАТИСТИКА НА ОКОЛНАТА СРЕДА

Какво представлява статистиката на околната среда?

НСИ събира и обработва данни за състоянието на околната среда, защото в нашето съвремие чистотата на Водата, Въздуха, количеството на отпадъците определят не само качеството на жизнената среда, но са и част от богатството на нацията. Като статистически показатели обаче те имат още по-голямо значение за косвената оценка на производствените процеси и технологии. Състоянието на околната среда е важен фактор за всички социални сектори на управлението като здравеопазване и социална политика.

Екологичната обстановка в страната отразява както общото икономическо състояние на държавата, така и технологичната структура на производството. Екологичната обстановка зависи и от законодателните, финансовите и други мерки, които обществото и държавата предприемат за опазване на околната среда. Навременна и достоверна статистическа информация за състоянието и компонентите на околната среда и за факторите, въздействащи върху тях, е ключова за анализа и формирането на ефективни политики в тази област.

СТАТИСТИКА НА ОКОЛНАТА СРЕДА

Какви видове изследвания на околната среда

се правят и какво е тяхното предназначение?

I. Статистика за Въздуха

Емисиите в атмосферата са пряк резултат от стопанската активност в страната. Размерът на емитираните вредни вещества зависи както от количеството на употребените горива и произведена продукция, така и от равнището на използваните технологии.

Кои са източниците на данни?

Данните за емисиите на вредни вещества в атмосферния въздух се основават на информация от Националния статистически институт и Изпълнителната агенция по околната среда (ИАОС) към Министерството на околната среда и водите (МОСВ). За събиране на първичната информация и изчисляване на емисиите на вредни вещества е използвана методика на МОСВ, хармонизирана с методиката CORINAIR, която е разработка на Европейския съюз. За 2007 г. е използван трети актуализиран вариант на методиката¹.

Наблюдението за източниците на емисии е годишно и се провежда с формулар, който се попълва от всички стопански субекти.

Емисиите се определят по разчетен метод на основата на следните показатели: консумирано гориво, съдържание на сяра, топлотворна способност, количество произведена продукция и вложени сировини, както и емисионни фактори за съответните замърсители.

Най-често използваният показател, когато се описва състоянието на въздуха, е наличието на серен окис.

Отнесени към произведенията брутен вътрешен продукт, емисиите характеризират неговата ресурсоемкост (енергоемкост) и структура. Големият разход на енергия за производството на единица БВП се съпътства и с големи емисии на единица БВП и обратно.

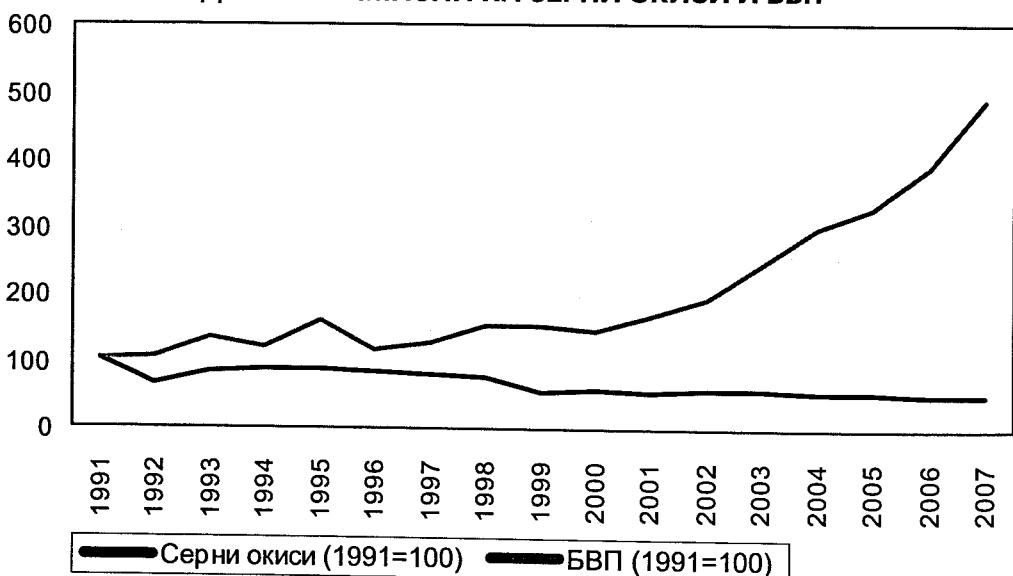

¹ Да се прави разлика между методиките за изчисляване на емисии в атмосферата CORINAIR и IPCC. CORINAIR се прилага по Конвенцията за трансгранично замърсяване на въздуха на далечни разстояния, докато IPCC се прилага по популярната Рамкова конвенция на ООН по изменение на климата.

В дългосрочен план намаляването на емисиите на единица БВП може да се постигне с промени в технологическите процеси – използване на ресурсоспестяващи технологии, пречистяване на отпадъчните газове и най-вече с производство на високотехнологична продукция, съдържаща повече човешки капитал.

ИНДЕКСИ НА ЕМИСИИ НА СЕРНИ ОКИСИ И БВП

II. Статистика на Водата

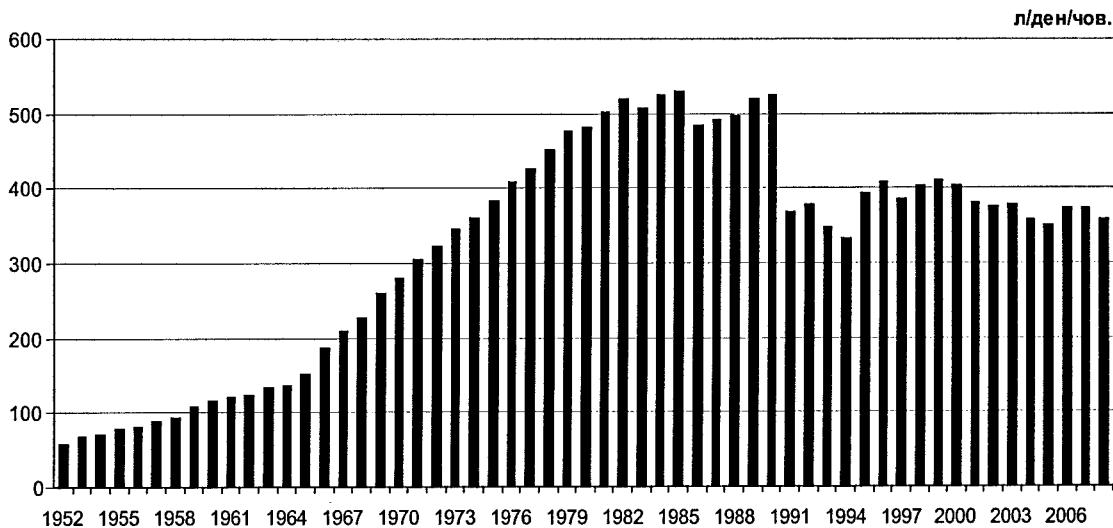
Използването на водните ресурси и опазването им от замърсяване е не само екологичен въпрос, но и съществен фактор за устойчив икономически растеж, особено в условията на недостиг на вода и застаяващи суши. Осигуряването на информация за водоползването и водната инфраструктура служи за адресиране на мерките на общество за опазване и рационално използване на водите. За живота на хората са важни водите, тяхното опазване, икономия и чистота.

Какъв е обхватът на изследването на Водата?

Информацията за водите обхващаща отделните части на водния цикъл в числа (водовземане, използване, отпадъчни води); водната инфраструктура, пречиствателните станции за питьевни води; селищните пречиствателни станции за отпадъчни води (СПСОВ) – капацитет, утайки; населението, свързано с обществено водоснабдяване, канализация, пречиствателни станции за отпадъчни води; население с режим на водоподаване.

ПОДАДЕНА ВОДА ОТ ОБЩЕСТВЕНОТО ВОДОСНАБДЯВАНЕ СРЕДНО НА ЧОВЕК

Източници на информация

Информацията се осигурява чрез комбиниране на данни от следните статистически наблюдения:

2.1. Водоснабдяване, канализация и пречистяване на отпадъчните води. За целите на наблюдението се анкетират изчерпателно дружествата за Водоснабдяване – BuK, Напоителни системи (вкл. сдружения за напояване), операторите на селищни пречиствателни станции за отпадъчни води (СПСОВ).

2.2. Водопотребление. Наблюдението обхваща по-големите водоползватели – предприятия, за чиято дейност постъпват над 36 хил. м^3 Вода годишно (100 $\text{м}^3/\text{ден}$). Наблюдават се и Водноелектрически централи.

2.3. Водопроводна и канализационна мрежа. Информацията съдържа основни характеристики на изградената инфраструктура за снабдяване с питейна Вода и за събиране на отпадъчна в канализацията. Изготвят се данни за дължината на Водопроводната и канализационна мрежа (обща, новоизградена, реконструирана/погменена), експлоатирана от BuK сектора. Подробни данни за Вода на тръбите и годините на Въвеждане в експлоатация се събират Веднъж на пет години.

2.4. Население, свързано с обществено водоснабдяване, канализация, пречиствателни станции за отпадъчни води. Изчисленията са извършват посредством обвързване на данните от текущата демографска статистика с отчетените селища от BuK с водни услуги – долята на питейна вода, събиране на отпадъчна вода в обществената канализация и СПСОВ. За свързано с обществена канализационна мрежа се приема населението с организирано отвеждане на отпадъчните води. За самостоятелно третиране на отпадъчни води се счита населението, което използва собствени съоръжения за пречистване (септични ями, изгребни шахти и гр.). Процентът на свързаното население може да бъде надценен в случаите, когато селището е частично канализирано/свързано със СПСОВ. По-точни данни могат да се осигурят от пребояването на населението.

2.5. Отпадъчни води. Информацията съдържа количествено разпределение на образуваните и заустени след употреба води от обществената канализация и водоползвателите. Заустените след употреба води са разграничени в две категории – "отпадъчни води" и "води от охлаждане". Резултатите са изчислени на базата на данните от статистическите изследвания и балансови методи.

Образувани и заустени отпадъчни води е сумарното количество на отведените след употреба води от наблюдаваните предприятия (в обществената канализация и водните обекти) и домакинствата. Образуваните отпадъчни води от домакинствата са изчислени (90% от доставената за домакинствата вода от BuK). Отпадъчната вода, използвана отново в същото предприятие, не се включва.

	2003	2004	2005	2006	2007
Използвана питейна вода от домакинствата (л/ден/чов.)	95	94	92	97	100
Население с обществено водоснабдяване (%)	98,8	98,8	98,9	98,9	98,9
Население със СПСОВ (%)	39,9	40,3	40,7	41,1	42,0
Население с обществена канализация (%)	68,4	68,5	68,9	69,4	69,6

III. Статистика на отпадъците

Данни за отпадъците се получават чрез три статистически наблюдения, провеждани съгласно изискванията на Регламент на ЕС №2150 от 25.11.2002 г. за статистика на отпадъците. Наблюденията се отнасят за:

- *отпадъците от дейността на стопанските субекти (без тези от селското стопанство);*
- *отпадъците от селското, горското и рибното стопанство;*
- *битови и строителни отпадъци.*

Регламентът определя списъка от отпадъци и икономически дейности, за които да се поклагват представителни данни на национално ниво.

3.1. Отпадъци от дейността на стопанските субекти и отпадъци от селското, горското и рибното стопанство

Наблюденията са извадкови. За първото наблюдение извадката се изльчва на базата на брой на заетите лица, за второто наблюдение – на базата на приходите на предприятието. Получените от извадките данни се пренасят на национално ниво чрез претегляне по заети и приходи. Тези данни се допълват с информация от ИАОС за предприятията с разрешителни за отпадъци, вкл. с данни за опасните отпадъци от Национална автоматизирана система за екологичен мониторинг (НАСЕМ).

Отпадък е вещества, предмет или част от предмет, от който притежателят се освобождава или възnamерява да се освободи, или е длъжен да се освободи и попада поне в една от категориите, изброени в Закона за управление на отпадъците.

Отпадъците от собствена дейност, оползотворени на мястото на тяхното образуване, не се включват в количеството на образуващите отпадъци.

Опасни отпадъци са отпадъците, чийто състав, количество и свойства създават риск за човешкото здраве и околната среда, притежават едно или повече свойства, които ги определят като опасни, и/или съдържат компоненти, които ги превръщат в опасни, и/или са определени като такива според Базелската конвенция за контрол на трансграничното движение на опасни отпадъци и тяхното обезвреждане.

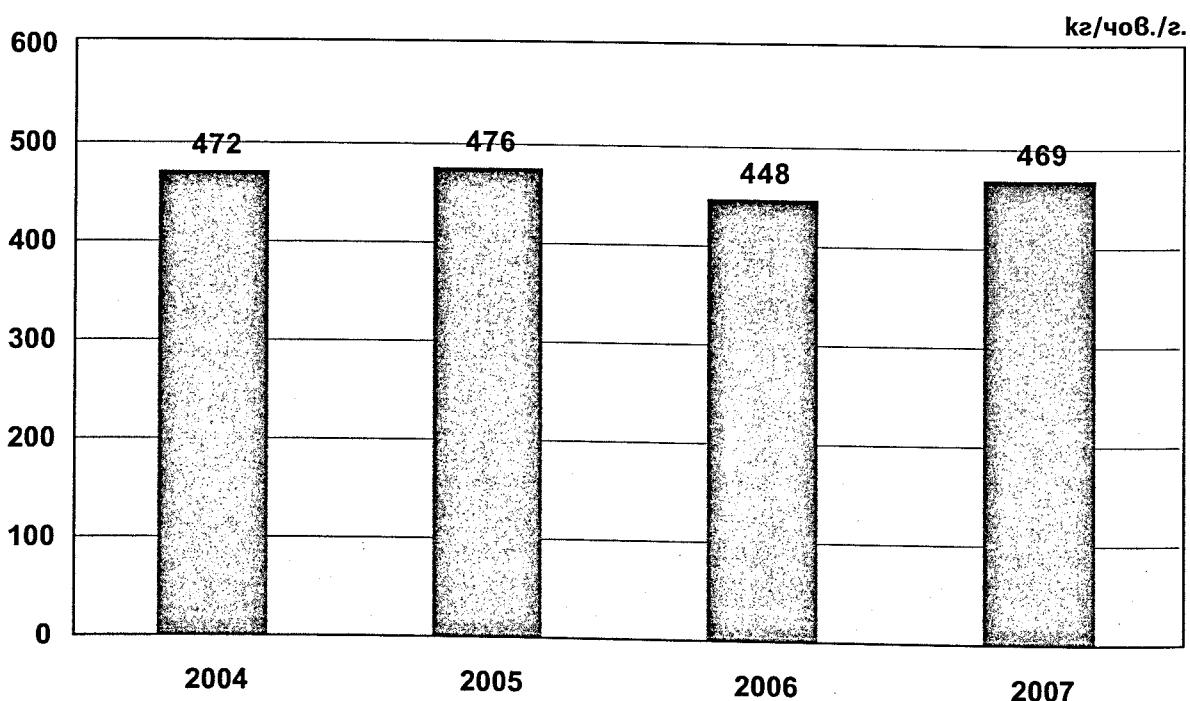
- Операциите, на които се подлагат отпадъците, са оползотворяване и обезвреждане.

3.2. Битови и строителни отпадъци

Информацията за събранныте битови отпадъци се получава чрез изчерпателно годишно наблюдение, обхващащо общинските администрации. Наблюдението осигурява информация за броя на гената, на които се извозват битови отпадъци чрез организирано сметоизвозване. Количество на отпадъците в гената, необорудвани с кантери, се оценява на база на транспортните документи.

За да се получи общото количество на образуваните в страната отпадъци, към данните за събранныте отпадъци се добавя оценка за отпадъците от населените места без организирано сметосъбиране. Оценката се получава на базата на средно количество отпадъци на жител в населените места с организирано сметосъбиране, умножено по броя жители в населени места без организирано сметосъбиране.

СЪБРАНИ БИТОВИ ОТПАДЪЦИ НА ЧОВЕК ОТ НАСЕЛЕНИЕТО

СТАТИСТИКА НА ОКОЛНАТА СРЕДА

3.3. Производство на опакованни стоки и опаковки

Опаковките са един от основните компоненти на отпадъците. Наблюдението се провежда в изпълнение на Директива 94/62/ЕС от 20 декември 1994 г. за опаковките и отпадъците от опаковки. Приема се, че количеството на произведените опаковки е мерилото за количеството на генерираните отпадъци. Оценката за опаковките трябва да отговаря на изискване, формулирано чрез следното равенството:

Оценката за опаковките се получава чрез комбинация на данни от годишно извадково наблюдение и изчерпателни данни за основните производители на опаковки и опакованни стоки, получени от ИАОС.

Наблюдението обхваща стопански субекти, които произвеждат опакованни стоки, още съществяват пакетиране на стоки срещу възнаграждение, пакетират стоки за собствена реализация и произвеждат опаковки и прибори за еднократна употреба.

IV. Извършена работа по контрол за предотвратяване на замърсяването на морските води и р. Дунав

Изчерпателно наблюдение, което обхваща институциите, извършващи контролна дейност и управление на течните и твърди отпадъци от морските води и р. Дунав, провежда Държавната инспекция по корабоплаване и пристанищните комплекси. Чрез наблюдението се осигуряват годишни данни за извършената контролна дейност за събранныте твърди и течни отпадъци, приемите сантини води и баласт, почиствените разливи на морските води и р. Дунав. Данните се събират с електронен формулар.

V. Разходи за опазване и възстановяване на околната среда

Ефективното използване на финансовите средства в областта на екологията е основен показател за мерките, които общество-то и държавата предприемат, за да се намали отрицателното въздействие на социално-икономическите процеси върху околната среда.

Изготвяне на данните

Разходите за опазване и възстановяване на околната среда се отчитат посредством изчерпателно наблюдение, в чийто обхват

са включени стопанските субекти (фирми, организации, министерства, общински администрации и други), които са изразходвали средства за опазване и възстановяване на околната среда през съответната година. Изследването е годишно и се осъществява чрез статистически отчет за разходите за опазване и възстановяване на околната среда.

Използваната методика за събиране на информация относно разходите за придобиване и поддържане на дълготрайните материални активи с екологично предназначение е в съответствие със Закона за счетоводството и националния сметкоплан в България.

Разходите за опазване и възстановяване на околната среда се измерват по текущи цени за съответната година. В тях се включват: разходи за придобиване на дълготрайни материални и нематериални активи с екологично предназначение (DMA и НDMA – ЕП); разходи за поддържане и експлоатация на DMA – ЕП; разходи за извършване на мероприятия за опазване и възстановяване на околната среда; разходи за административна дейност, вкл. изплатени суми за работни заплати, социални осигуровки и надбавки на персонала, зает в административни дейности, свързани с опазване на околната среда.

Тук са включени и данни за МОСВ и ИАОС, както и за районните инспекции за околната среда и други.

Разходите за придобиване на дълготрайни материални и нематериални активи включват: инвестиирани средства за изграждане на обекти, модернизиране и разширяване на съществуващите DMA – ЕП, както и тези за лицензи, ноу-хау, патенти и други; разходи за придобиване на апаратура за мониторинг и контрол.

Разходите за поддържане на дълготрайните материални активи с екологично предназначение и извършване на мероприятия за опазването и възстановяването на околната среда включват: разходите за експлоатация и поддържане на DMA – ЕП; разходите за провеждане на мероприятия, несвързани с използване на DMA – ЕП: рекултивация, химическа мелиорация, биологическа и интегрирана растителна защита, залесителни и озеленителни мероприятия, опазване на ландшафта, вкл. защитени територии и обекти; разходите за експлоатация и поддържане на апаратурата за мониторинг и контрол.

VI. Дълготрайни материални активи с екологично предназначение

Дълготрайните материални активи с екологично предназначение включват:

- съоръжения, инсталации и оборудване, необходими за опазване и възстановяване на околната среда по направления (за отпадъчните води, въздуха, земята, обезвреждането на отпадъци, защитата от шума);
- апаратура за мониторинг и контрол.

Дълготрайните материални активи с екологично предназначение не включват оборудването за опазване на чистотата на въздуха и намаляване на шума и вибрациите в работните помещения, т.е. дейностите за охрана на труда.

Дълготрайните материални активи с екологично предназначение са част от общите дълготрайни материални активи в страната.

Изгответяне на данните

За изучаването на ДМА – ЕП се прилага методика съгласно изискванията за счетоводното им отчитане в съответствие със Закона за счетоводството и националния сметкоплан. Данните се осигуряват чрез изчерпателно годишно наблюдение, включващо стопанските субекти от всички икономически сектори, които имат налични дълготрайни материални активи с екологично предназначение.

С наблюдението се отчитат и въведените (придобити) ДМА с екологично предназначение през годината. Дълготрайните материални активи с екологично предназначение са разпределени по направления за околната среда (отпадъчни води, въздух, отпадъци и други).

Придобитите, излезлите от употреба и наличните в края на годината дълготрайни материални активи са дадени по отчетна стойност.

НАРЪЧНИК С ОСНОВНИ СТАТИСТИЧЕСКИ ИЗСЛЕДВАНИЯ

► НАЛИЧНОСТ НА ДЪЛГОТРАЙНИТЕ МАТЕРИАЛНИ АКТИВИ С ЕКОЛОГИЧНО ПРЕДНАЗНАЧЕНИЕ

Наличност към 31.12.

|Направления

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Общо	558 350	707 644	925 934	1 132 654	1 331 442	1 564 381	2 044 010	2 554 049
За водните ресурси	2 716 44	285 197	316 713	346 058	420 118	512 586	589 514	692 053
в това число: Производствени пречиствателни станции	101 305	106 178	106 084	102 187	103 542	129 966	145 368	159 031
Селищни пречиствателни станции	42 374	43 173	51 750	52 141	5 3872	86 490	105 016	136 847
За оборотно водоснабдяване	66 740	72 713	88 175	104 060	119 627	154 659	190 128	207 871
За въздуха	131 084	157 154	271 760	389 649	451 346	521 944	809 716	957 791
в това число: Пречиствателни съоръжения	101 682	143 417	256 460	374 175	425 963	469 931	712 041	854 205
За земята	7477	8329	8640	7667	9291	13 455	18 417	28 056
За опазване на биологичното разнообразие и защитените природни обекти	41	44	43	58	77	79	243	687
За ловно- и рибностопански мероприятия	1550	2530	2376	2408	2912	1550	1646	1906
За отпадъците	54 039	137 843	171 529	179 991	196 182	225 808	276 972	437 845
За шума	287	244	202	262	429	460	476	561
Апаратура за мониторинг и контрол	25 488	43 590	66 496	102 501	131 460	133 840	156 898	227 279

VII. Подземни запаси

Изготвяне на данните

В условията на изчерпване на редица природни ресурси оценката на подземните запаси във физическо и стойностно изражение придобива все по-приоритетно значение. Тази оценка е необходима и във връзка с формирането на ефективни политики в тази област. За съставянето на точна и достоверна картина за състоянието на невъзстановяемите минерални богатства в нашата страна е необходимо създаване на ресурс от първични данни по вид на запаса.

Запасите на подземни природни богатства представляват минерални натрупвания в земните недра или на земната повърхност с определена геологичка изученост и икономически интерес.

Наблюдението включва доказаните запаси, вероятните запаси и ресурсите от подземни богатства.

Доказани запаси са запасите, чиито икономически ефективен добив е потвърден от детайлно проучване и технико-икономическа оценка или доклад за добив.

Вероятни запаси са запасите, чиито икономически ефективен добив е установен с детайлно или предварително проучване и предварителна технико-икономическа оценка.

Ресурсите са подземни природни богатства с ненапълно изяснени количествени и качествени показатели в минерални проявления или находища, които не са дефинирани с достатъчна геологичка изученост, техническа и икономическа оценка или са икономически неефективни за разработване за момента на оценката.

Статистическото изследване "Наблюдение на подземните запаси" за пръв път бе включено като редовно годишно статистическо изучаване в Националната статистическа програма за 2009 година. Изследването е изчерпателно и през 2009 г. обхваща 435 стопански субекта, декларирали приходи от добивна дейност, а също и такива, които са получили концесии за добив и разрешения за проучване и търсене на подземни богатства. Пробежда се с помощта на електронен статистически формуляр. На настоящия етап все още няма налични данни.

СТАТИСТИКА НА ИНФОРМАЦИОННОТО ОБЩЕСТВО

Какво е информационно общество?

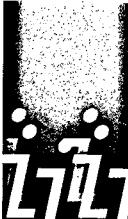
Информационното общество (ИО) е резултат от бързото разпространение и развитие на информационните и комуникационните технологии в ежедневието на хората. Ключова роля за развитието на информационното общество в Обединена Европа имат "Планът за действие Европа 2005" и Стратегията на ЕК i2010. Тези стратегически документи съдържат и основните показатели, чрез които се измерва напредъкът в развитието на информационното общество в Европа.Осигуряването на статистическа информация за развитието на информационното общество и по-конкретно за глобалния достъп и използването на информационни и комуникационни мрежи и услуги без национални, географски или други ограничения, за обмена на информация за научни, духовни, културни и други постижения е сериозно предизвикателство за всяка статистическа институция.

Първите изследвания на страните членки на ЕС и Евростат в областта на ИО поставиха началото на развитието на една нова многоотраслова статистическа област. Те отговориха на нуждите от статистическа информация за разпространението и използването на информационни и комуникационни технологии (ИКТ) в ЕС. Изграждането на единно европейско информационното общество е една от най-важните и приоритетни цели, залегнали в политиките и стратегиите на ЕК. През 2001 г. Евростат стартира пилотен проект за измерването на новото явление в предприятията, а през 2002 г. – в домакинствата.

Какво ни показва статистиката на информационното общество?

Статистиката на информационното общество се използва за проследяване на напредъка за постигане на трите приоритета на Стратегията на Европейската комисия i2010, а именно:

- изграждане на единно европейско информационно пространство;

- иновации и инвестиции в научни изследвания по информационни и комуникационни технологии;
- постигане на интеграция в информационното общество.

ДЕЙНОСТИ НА НСИ В ОБЛАСТТА НА ИО

2004, 2005, 2006 И 2007 ГОДИНА

1. Изследване за използването на ИКТ от домакинствата и лицата

Основната цел на изследването е да се получат надеждни данни, които да отразяват разпространението и използването на информационно комуникационните технологии в Република България, съпоставими с данните на останалите страни членки на ЕС.

Обект на наблюдение са съвкупностите от обикновените домакинства в страната и живеещите в тях лица на възраст 16 – 74 години. В обекта на изследване не са включени колективните (институционалните) домакинства, а също и едночленните домакинства, които се състоят от лица под 16 и над 74 години.

Извадката обхваща 4500 домакинства и 11 000 лица от различни региони на България. За осигуряване на представителни и с достатъчна стехастична точност резултати за съвкупностите на лицата и домакинствата е проектирана представителна национално и регионално ниво групирована гнездова извадка. Извадката е стратифицирана, като за райониращи са използвани административните области в страната (28 на брой) и местоживеещето на лицата (град, село). В резултат на стратифицирането са получени общо 56 страти (28 страти на градското и 28 страти на селското население).

Според методологията на изследването компютър е всеки личен компютър, който работи с една от трите операционни системи: Macintosh, Linux или Microsoft, както и преносимите компютри. В анкетите има въпроси, чиито отговори дават представа за нивото на основни компютърни умения като например преместването на файл или папка, използването на команди за дублиране и преместване на информация, за компресиране на файлове, инсталирането на нови програми, писането на нови компютърни програми, като се използват специализирани програмни езици.

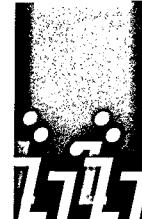
Друг тип въпроси са свързани с умението да се поръчват и купуват стоки и услуги, да се правят резервация, да се правят финансово операции, да се участва в интернет аукциони или да се използват интернет услуги, за които се плаща директно.

В момента НСИ разполага с данни за използването на ИКТ по видове домакинства и за лицата между 16 и 74 години по възраст, пол, пригодбата степен на образование и видове заетост.

ИЗПОЛЗВАНЕ НА ИНТЕРНЕТ ОТ НАСЕЛЕНИЕТО
(в % от цялото население по групи)

	2004	2006	2007	2008
Общо	18,1	27,1	33,6	39,7
По образование				
Основно	7,6	12,2	13,6	17,2
Средно	16,0	23,6	33,2	39,8
Висше	41,0	62,1	72,7	76,9
По възраст				
16 – 24	44,4	58,0	67,1	74,7
25 – 34	27,1	39,6	48,1	58,7
35 – 44	17,1	29,9	39,7	47,1
45 – 54	11,9	20,3	26,9	32,1
55 – 64	3,7	8,1	11,7	15,2
65 – 74	0,9	1,3	1,6	2,0
По пол				
мъже	19,2	28,1	34,5	40,6
жени	17,1	26,2	32,9	38,8

* регулярно използване е всеки ден, почти всеки ден или вседневно седмично

ЛИЦА, КОИТО РЕДОВНО ИЗПОЛЗВАТ ИНТЕРНЕТ

(% от цялото население)

2. Изследване за използването на ИКТ и е-търговия в предприятията

Изследването на НСИ за използването на ИКТ и е-търговия в предприятията е част от изследването на Общността и методологията и статистическият инструментариум са напълно съобразени с изискванията на Евростат и Регламент № 808/2004.

Изследването е годишно и се базира на случаена пропорционално стратифицирана извадка, изчислена според процентното съотношение на стратите в генералната съкупност.

Обемът на извадката е 4500 предприятия, селектирани по групи според броя на заетите, като са подбрани три групи предприятия:

- от 10 до 49 заети (малки);
- от 50 до 249 заети (средни);
- над 250 заети (големи).

Тъй като предприятията с над 250 заети (условно наречени трета група) се наблюдават изчерпателно, то премествяне на резултатите се прави за предприятията от първа и втора група, където действително има извадка. Това засяга предприятията със заети лица от 10 до 249.

Достъпът до интернет за предприятията се измерва като пропорция между общия брой на наетите и броя на наетите, които имат пряк достъп до интернет.

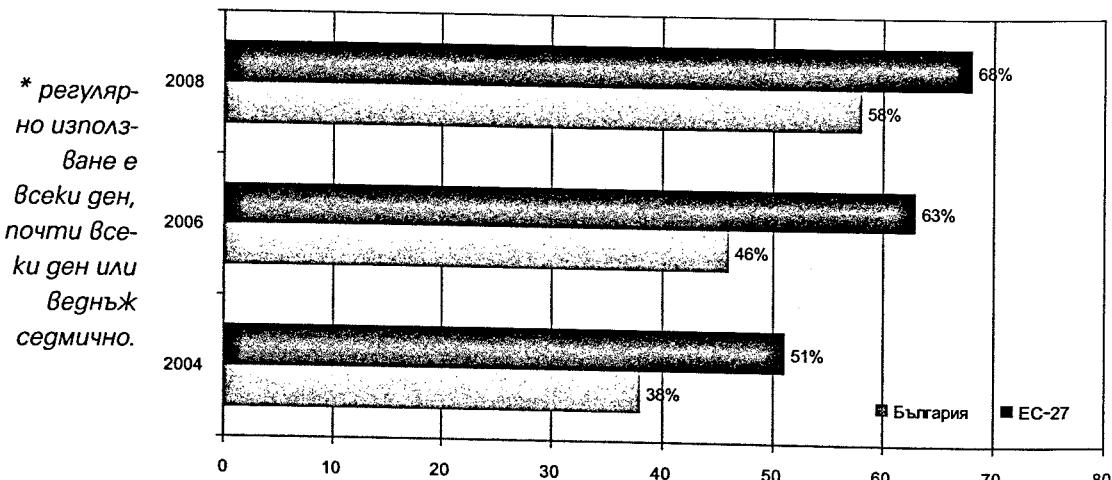
Индикаторът, който показва оборота на фирмата чрез електронна търговия, се показва като процент от общия оборот.

НСИ разполага с данни за използването на ИКТ по икономическа активност и големина на предприятието (според броя на заетите) за следните модули: използване на компютри и компютърни мрежи, достъп и използване на интернет, автоматизиран обмен на данни (ADE), електронен обмен на информация в системите за управление на веригата за доставки (Supply Chain Management), автоматизиран обмен на информация в предприятието, електронна търговия и използване на технологии за радиочестотна идентификация (RFID).

ОТНОСИТЕЛЕН ДЯЛ НА ПРЕДПРИЯТИЯТА С ДОСТЪП ДО ИНТЕРНЕТ ПО ГОЛЕМИНА, СПОРЕД БРОЯ НА ЗАЕТИТЕ В ТЯХ

	Общо	Малки	Средни	Големи	
	EC-27	България	EC-27	България	EC-27
2004	88	62	86	57	95
2005	91	63	89	59	98
2006	92	75	91	71	97
2007	93	75	92	70	98
2008	93	83	92	81	98

ИЗПОЛЗВАНЕ НА Е-ПРАВИТЕЛСТВО ОТ ПРЕДПРИЯТИЯТА

Данните за използването на ИКТ в домакинствата и предприятията могат да бъдат намерени на интернет страницата на НСИ, тема "Информационно общество". ■

